

dövas

Sveriges Dövas Riksförbund

nr 6-2009

TIDNING

**Andreas
föder upp
hundar**

**Nytt tolk-
system i
Stockholm**

**Tillgängligheten tema
vid Dövas Dag i Örebro**

Utgivning 2009

Nr	Manusstopp	Utgivning
7	fre 16 okt	to 12 nov
8	fre 20 nov	to 17 dec

Prenumeration och adressändring

medlem@sdrf.se
Agneta Skagerstrand, SDR
Box 300, 793 27 Leksand
texttelefon 0247-641 49
fax 0247-151 03
Prenumerationspris 300 kr/år

REDAKTION

Adress
Dövas Tidning, SDR
Förmansv. 2, plan 6
117 43 Stockholm
dovas.tidning@sdrf.se

Ansvärlig utgivare
Helena Fremnell Ståhl

Chefredaktör

Åsa Möller
asa.moller@sdrf.se
taltelefon/SMS: 0708 40 45 41

Reportrar

Tomas Lagergren, Örebro
tomas.lagergren@sdrf.se
3G-mobil 0735 130199

Niclas Martinsson
niclas.martinsson@sdrf.se
3G-mobil 0738 333060

Frilansreportrar

Lennart Tjärnström
lennart.tjarnstrom@sdrf.se
texttelefon: 08-649 71 03
3G-mobil 0735 009769

Layout

Åsa Möller

Annonser

Bokas och lämnas till
Björn Holmberg
Box 70, 548 22 Hova
telefon 0506-351 26
fax 0506-301 67
sdrannons@sdrf.se
Förenings- och interannonser
bokas och lämnas till redaktionen

Upplaga: 5800 ex
Tryck: Hedemora Tryck
ISSN 1402-1978

Innehåll

OMSLAG: ANDREAS LANTZ. FOTO: NICLAS MARTINSSON

- 4** *En livsstil att vara hunduppfödare*
- 7** *Stockholm inför nytt tolksystem – men dåliga valmöjligheter för brukarna*
- 8** *Stor uppslutning på Dövas Dag i Örebro*
- 9** *Inför tillgänglighetsåret 2010: Stora skillnader mellan landstingen*
- 11** *DT TESTAR: Videochatten – fullgott alternativ till bildtelefon?*
- 12** *Botaniskt projekt ska hjälpa döva i Papua Nya Guinea*
- 13** *Hon fick fint tolkpris*
- 14** *Döv elev nekad plats i friskola*
- 15** *Vi vill ha kvar handikappersättningen! Svar på DUELLEN i nr 5*
- 16** *Jan Afzelius – en säregen Stockholmstecknare*
- 18** *VARDAGSBILDER: Utflykt och fotboll*
- 19** *GÄSTSKRIBENTEN: Vem ska ta ansvaret för teckenspråkets status?*
- 23** *Hösttankar om hörande och döva*
- 24** *FÖRBUND & FÖRENING: 2009 års Kruth-medaljörer*
- 25** *RAPPORT från förbundsstyrelsen*
- 26** *Dövmuseum som speglar döva tyskers liv*
- 27** *Nordisk pensionärsträff i Danmark*
- 28** *INSÄNDARE: "Tandläkarskräck och svartvit TV"*
- 30** *KRÖNIKA: "Play" eller "pause" är frågan*

Tillgänglighet, är den till för oss eller?

Jag vill börja med att "vifta med händer" till arrangörerna av Dövas Dag, för en lyckad och välplanerad konferens och för att man fått dit så många politiker för att debattera tillgänglighet.

Tillgänglighet är till för alla, både fysisk och visuell. Det vet vi alla. Desto mer anmärkningsvärt är att Handisam* (statlig myndighet underställd Statskontoret) glömde svenskt teckenspråk när de utvecklade e-verktyget! E-verktyget är en tjänst för att medborgarna lätt ska kunna ta del av kommun- och landstingsinformation. Det skrämmer mig att de glömde döva och det svenska teckenspråket, och jag inser att nu måste dövrörelsen återigen samla sig och driva kravet på tillgänglighet. Ingen gör det åt oss, vi måste själva driva på för att få våra rättigheter tillgodosedda.

Jag vill berömma och ge rosor åt Stockholms dövas förenings arbetsgrupp som har startat JPTT (Jakten På Total Tillgänglighet) och andra dövföreningar som har påbörjat arbetet med tillgänglighetsfrågor. Det är bara några månader kvar till år 2010 men det är bättre att börja sent än aldrig. Jag hoppas att vi alla hjälps åt och driver frågan framåt för vårt bästa. Till vår hjälp kan vi ha den utmärkta checklista som tagits fram på lokal nivå. Med hjälp av checklistan kan man pricka av hur väl tillgängligheten är uppfylld för vår målgrupp, t ex hur informationen inom kollektivtrafiken fungerar för oss döva och hörselskadade.

I paneldebatten om tillgänglighet vid Dövas Dags ombudskonferens deltog politiker på lokal och regional nivå, och även en riksdagsledamot. I debatten framkom att en starkt bidragande orsak till att det är så segt

att åstadkomma tillgänglighet för oss är okunskap hos politikerna på alla nivåer. För att de ska få mer kunskap måste vi synas mer i samhället, men politikerna måste ta sitt ansvar och bli mer aktiva i kontakterna med lokala dövföreningar, eftersom det där finns en grund för fortsatt utveckling av tillgänglighetsarbete. Dövas Förening i Örebro Län har funnits i 100 år så den kan inte vara okänd för politikerna!

Jag vill också ta upp frågan om tolksituationen i hela landet. Alla landsting får ett s.k. stimulansbidrag från staten för att utföra sina tolkuppdrag. Syftet är att landstingen ska klara sin tolkverksamhet inom sin egen ekonomi utan att staten är inblandad. Landstingspolitikerna i Örebro kan inte få någon ros, utan tyvärr lite ris. Resultatet för Örebro är ett av de sämsta i landet med inställda tolkuppdrag på 16 %.

Jag vill att landstingspolitikerna i Örebro tar sitt ansvar för att finansiera den egna tolkverksamhet och lösa denna besvärliga situation för örebroarna. Det kan ske genom att avskaffa monoopolet på tolkverksamheten och släppa in andra aktörer. Det skulle skapa bättre tillgänglighet för oss som behöver tolkar för vårt vardagliga liv. Jag och alla andra döva och hörselskadade är medborgare som alla andra. Vi betalar skatt som alla andra, och har rätt till samma välfärd som andra.

Till sist vill jag säga till alla medlemmar att mer kunskap till oss, till politiker och till allmänhet, leder till attitydförändring från samhällets sida, vilket i sin tur leder till tillgänglighet och full delaktighet för oss.

Varma hälsningar

OLA LUNDSTRÖM, STYRELSELEDAMOT SDR

*Handisam – Myndigheten för handikappolitisk samordning

SDR hemsida:
www.sdrf.se/sdr
E-post: sdr@sdrf.se

SDR Stockholm
Adress:
SDR, Förmansvägen 2, plan 6
117 43 Stockholm
Tel. vxl: 08 442 14 61
Texttel. vxl: 08 442 14 60
Fax: 08 442 14 99

SDR Leksand
Adress:
SDR, Box 300
793 27 Leksand
Tel. vxl: 0247-641 00
Texttel. vxl: 0247-641 01
Fax: 0247-151 03

Förbundsordförande
Ragnar Veer
ragnar.veer@sdrf.se
Texttel. 08 442 14 62
3G-mobil 0735 200 902

Förbundssekreterare och informationsansvarig
Helena Fremnell Ståhl
hfs@sdrf.se
Tel. 0247 64147
Tel. (tal/SMS) 070 215 46 33

Generalsekreterare
Tord Lind
tord.lind@sdrf.se
Texttelefon 08-4421480
Mobil/SMS 0738 371794

Material till Slingan
slingan@sdrf.se
Telefax 0247-151 03

Bli stödmedlem
medlem@sdrf.se

Försäljningsavdelning
shop@sdrf.se
Telefon vx 0247-641 70
Fax 0247-105 97

Sveriges Dövas Pensionärsförbund
karl-erik.karlsson@sdrf.se
Texttelefon 08-89 44 23

Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Texttelefon 08-442 14 96
Fax 08-442 14 97
sdu@sdrf.se

Västanviks Folkhögskola
Winterommes väg 5
793 27 Leksand
Texttelefon 0247-641 24
Taltelefon 0247-641 30
Fax 0247-101 65
www.vastanviksfhs.se

SDR plusgiro: 90 00 24-1

EN DAG MED HUNDUPPFÖDARNA...

...ANDREAS OCH JOEL LANTZ

En livsstil att vara hunduppfödare

Andreas och Joel Lantz driver en kennel där de föder upp jockey av rasen Cavalier King Charles Spaniel. De deltar regelbundet i hundutställningar där deras fyrbenta vänner blir synade från nos till svans. Sådana skönhetstävlingar innebär mer för de båda uppfödarna än bara domarens tycke.

Andreas skjutsar familjen till hundutställningen.

Joel skriver i en broschyr om hur det går för varje ras.

Strumporna blir snabbt fulla med hår. Lukten är lite bitter. I hallen hemma hos familjen Lantz viftar tikarna Bianca, Chante, Esther och Sally glatt med svansen. En av dem är parningsmogen och har därför en viss doft som är avsedd att locka till sig hanar. Joel Lantz skakar på huvudet åt den självtillverkade hundparfymen. Längre bort, precis intill köket, är pojkyckarna Charlie och Dixon minst lika livliga. Både de och honorna är separerade i var sin zon. Bredvid dem, också i ett avgränsat område, syns en något utmattad Shirley amma sina fyra två och en halv vecka gamla valpar som ännu inte är döpta. De är för små för att hinna utveckla några karaktärer och får vänta på att få namn, kanske efter en musikal, film eller något annat.

Tonåriga Dixon i centrum

Klockan är åtta den här lördagsmorgonen. Kaffe sveps. En av muggarna har ett motiv på Cavalier King Charles Spaniel.

Om två timmar väntar valp- och veteranutställningen, som är inofficiell. På den officiella får deltagande hundar inte vara yngre än sex månader.

I dag är sex månader gamla Dixon uttagen att stå i centrum. Han är tonårskille enligt hundåldern: tolv år. Hans hår är mjukt och lent. Om två eller tre månader byter han till vuxenpäl som är hårdare.

Andreas Lantz son, sjuårige Amadeus, är förvåntansfull.

– Jag vill vinna priser, säger han, och visar en fotoalmanacka. På en av bilderna är han kostymklädd och går malligt i ringen på en utställning med en av familjens hundar.

Uret visar 09.07. Volvon är färdigpackad. Dixon hoppar in i bakluckan. Turen är kort från deras villa till utställningen som ligger i Rimbo, norr om Stockholm. Familjen tar en plats precis invid utställningsringen, slår upp ett tält och tar fram två stolar. Ur en matkasse tar Joel upp något och säger till Amadeus: "Titta vad jag har. Cola!".

Stigande nervositet

Andreas och Joel, som varit gifta sedan 2008, dricker kaffe och äter kanelsnäckor medan utställningen fortlöper. Nervositeten stiger för Andreas. Snart är det deras tur.

– Jag är alltid nervös när jag går på hundutställning. Men när jag väl är inne i ringen, är jag lugn. Jag vet inte riktigt varför, säger han.

Mattarna och hussarna joggar lätt med sina jockey i ringen. Domare Anna-Lena Munkvall tittar koncentrerat på dem och delar ut olika färgband efter avslutad bedömning. Den som vinner gulrosa BIR, "Bäst i rasen", till exempel Jack Russel Terrier, går vidare till gruppfinalen BIG, där G står för gruppen. Tio olika rasgrupper finns i Sverige: exempelvis sällskapshundar, dit Cavalier tillhör, och vinthundar. BIG-vinnarna fortsätter i den högsta BIS, där S står för show.

Andreas och Joel borstar Dixons hår och undersöker hans tänder. De har med sig en låda, som ser ut som sminkväska. I den finns bland annat en liten tub tandkräm.

– Den kostade 200 kronor, säger Joel och skrattar.

Domare Anna-Lena Munkvall bedömer Dixon.

Amadeus är stolt över Dixons vinster.

Nu är det Lantz tur. Andreas springer lugnt med Dixon. Hunden blir bedömd av domaren. Dixon får BIR: alltså vidare till gruppfinalen. Familjen Lantz jublar.

Söker lämpliga hanar

Till skillnad från skönhetstävlingarna för främst kvinnor anser inte paret Lantz att hundutställningar är problematiska etiskt sett. Hundägarna tävlar inte för pengar utan strävar efter att få bekräftelse på att deras hundar lever upp till karaktärsdragen som är typiska för deras ras. God stämning råder alltid. Paret reser också, ibland långt, till hundutställningar för att hitta passande hanar till sina tikar för att föda nya kullar valpar. Det kan orsaka heta diskussioner om vilken hane som matchar deras mamma-kandidater bäst.

– Vi vill vara med och verka för att rasen avlas vidare på rätt sätt, säger Joel, som tillsammans med Andreas drivit en kennel, Cavanzas, sedan 2006 och hunnit föda fyra kullar.

– Det är likadant för fotbollsfans som gärna reser milstals till matcher. Vi gör det för att vi tycker att det är roligt, säger Andreas, som understryker att det aldrig är hundens fel om de förlorar.

Nu äger gruppfinalen rum. Dixon kommer tvåa och får ett ljusblått BIG2 valp-band. Domaren skriver bland annat att han har ett mycket vackert utseende, välplacerade öron och rör sig mycket väl. Familjen är otroligt nöjd med placeringen eftersom Dixon fortfarande bara är sex månader gammal.

Alltid varit hundkär

Tillbaka i villan gör familjen tacos. Andreas berättar att han alltid har varit hundkär. Redan som liten tjtade han på sin mamma om att de skulle ha jycke. Hon sa nej. När han skulle börja första året i gymnasiet i Örebro, skaffade han sig en Cavalier King Charles Spaniel. Kenneln sa att den rasen är en bra allround- och förstagångshund.

– Den rasen är bra på allt men inte på att vakta för den älskar "alla", säger Joel och ler. Även han har en stor kärlek för djur.

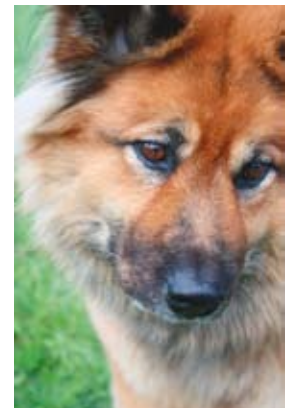
Andreas första hund hette Gasten. Han förstod tecken. I dag är han död. De andra hundarna kan inte tecken. Andreas som är döv, kan kommunicera med dem genom att tala. Joel är hörselskadad. Amadeus som är döv och går i Manillaskolan, använder gärna rösten för att pocka på hundarnas uppmärksamhet.

Förutom att vara hunduppfödare har båda två vanliga jobb vid sidan. Andreas arbetar i en daglig verksamhet för döva med funktionsnedsättning och Joel på ett djurförsäkringsbolag, som har ett hunddagis. Dit kan Joel ta med sina hundar om dagarna. Väl hemma rastar man hundarna, alla på en gång, något som inte är svårt. De är tränade att gå i flock. Familjen har också två katter.

Två av valparna som de nu har, ska säljas vidare när de är åtta veckor gamla. Den ena ska de behålla.

– En hobby kan du ju sluta med om du blir trött på den. Men att vara hunduppfödare är ingen hobby utan en livsstil. Jag kan inte bara leva utan hundar, säger Joel, och Andreas instämmer.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Glada hunduppfödare – Andreas, Amadeus och Jonas.

Signmark tecknar kontrakt med Warner

■ Den teckenspråkiga rapparen, *Marko Vuoriheimo*, och hans grupp, Signmark, har tecknat ett skivavtal med jätten Warner Music. "Jag kan inte tro att det är sant", skriver han själv på sin hemsida. Gruppen tävlade i årets finländska melodifestival. Deras nya skiva släpps i februari 2010.

Berömd döv pjäs firar 30-årsjubileum

■ Den kända pjäsen, "*Bortom alla ord*" (Children of a Lesser God på engelska), är nu inne på sitt trettionde år. Den spelades för första gången på Broadway i New York 1980 och blev en film 1986, där döva *Marlee*

Matlin vann en Oscar för bästa huvudroll. Föreställningen visas på Deaf West i Los Angeles fram till 11 oktober. Den handlar om den konfliktfyllda professionella och romantiska relationen mellan talläroren James Leeds och hans döva elev, Sarah Norman.

Skolan skyldig att erbjuda teckenspråk

■ Alla elever som behöver teckenspråk ska få möjlighet till distansundervisning. Teckenspråk

ska ha samma villkor som nationella minoritetsspråk i alla skolformer. Det föreslår Skolverket som gjort en utredning om distansundervisning i specialskolan och sameskolan. Även hörande ska få lära sig teckenspråk på distans. Enligt myndigheten underlättar undervisningen på distans integreringen för hörselskadade. De kan få gå kvar i sin hemskola och få undervisning i teckenspråk av en lärare på distans istället för att flytta över till en specialskola.

Larmnumret 112 görs tillgängligt i EU

■ Ett nytt projekt har startat för att fler européer, även de med funktionsnedsättning, ska kunna ringa 112. Projektet heter *Reach 112*, är delfinansierat av EU och tre år långt. Initiativet kommer från fem länder, Frankrike, Nederländerna, Spa-

nien, Storbritannien och Sverige (där de svenska företagen Omnitor och SOS Alarm har en del). Innovativa lösningar ska prövas för att försäkra att 112 ska kunna nås av varje medborgare i hela EU. Användare kommer också att över nationsgränser kunna ringa till varandra och kommunicera via video, röst och text över internet. Det ska också bli möjligt för teckenspråkiga att kommunicera med taltelefonanvändare via distanstolkning, förmedlingstjänster och med text.

FOTO: HANS SMEDBERG

T.v. Basketvinnarna. Bilden ovan Anna Polivanchuk.

Sverige tog hem tio medaljer i döv-OS

■ Nu är årets sommar-Deaflympics över. Sverige lyckades ta fem guld, två silver och tre brons. *Dambasketlaget* slog för första gången ärkerivalen USA i finalmatchen. *Ulrika Nilsson* försvarade sitt maratonguld från döv-sommar-OS i Melbourne 2005. *Pernilla Kile* fick guld i 50 meter fjärl. *Anna Polivanchuk* kom tvåa i 50 meter ryggsim och etta i 100 respektive 200 meter ryggsim. Hennes syster, *Alexandra Polivanchuk*, fick silver i 100 meter fjärl. Tre brons gick till bowlingen, uppger Svenska dövidrottsförbundet. Årets medaljskörd är mindre än förra sommar-Deaflympics i Melbourne 2005. Då tog Sverige hem 16 medaljer.

Hallå där...

... Lasse S Lorentzon (S) som blev Örebro kommuns första döva fullmäktigeledamot, i form av ersättare.

• Hur kändes det?

– Det kändes bra att debutera just den 9 september 2009 (090909) i Örebro kommunfullmäktige. De allra flesta var glada över min närvaro. Att jag är den första döva som kommit in, är en sak som jag både beklagar och är glad över. Det borde ha funnits döva fullmäktigeledamöter i synnerhet här i Örebro tidigare. Det påvisar att det varit bekymmersamt med delaktighet. Här har tolkfrågan spelat en stor roll. Jag är dock glad över att det äntligen blivit av. Det är ett hedrande uppdrag.

• Vilka frågor driver du?

– I nuläget är min hjärtefråga framförallt tillgängligheten och lika villkor för samtliga medborgare, oavsett hörsel, etnicitet, funktionshinder, könstillhörighet och tro med mera. Så är det tyvärr inte i dag. Där har man mycket arbete att ta itu med.

• När får vi se dig i riksdagen?

– På sikt, hoppas jag, men inte under nästa mandatperiod. Det finns så mycket som måste göras här i Örebro. Jag tycker att det lokalpolitiska arbetet i nuläget är mycket viktigt. Det blir en utmaning att se om vi lyckas lösa tillgänglighetsfrågan och frågan om lika villkor för alla här i Örebro. Jag hoppas att Örebro ska bli en förebild för andra kommuner.

Rangordning hindrar brukarna att välja fritt

Från och med den 1 november börjar Stockholms läns landsting med ett nytt system som går ut på att endast privata tolkföretag anlitas. Men tolkbrukarna kommer inte att kunna välja fritt bland tolkbolagen. "Synd", tycker Kattis Linné, kanslichef vid Stockholms dövas förening.

Tolkcentralen (TC) har en ny funktion från och med november 2009. De tar endast emot beställningar och ger uppdrag till privata tolkföretag som de har avtal med.

Tolkcentralen måste följa rangordningen. Den innebär att det tolkbolag som har nummer ett på listan, har första tjing på beställningarna. Om de inte kan ta dem, går uppdragen vidare till nummer två och så vidare.

Om rangordningen ska frångås, måste starka skäl finnas, till exempel om en specifik kompetens efterfrågas. På Tolkcentralen kan man ännu inte ge konkreta exempel på vilka skälen kan vara, eftersom de måste sätta sig in i avtalet först.

Priset avgör placering

Tanken med det nya tolksystemet är att "så många som möjligt får tolk när de efterfrågar det" lyder ett politiskt beslut från 2008. Därför har rangordningen kommit till. Ju lägre jämförelsepris tolkföretag har, desto högre placering får de på listan. I jämförelsepriset tas hänsyn till pris, leveranssäkerhet och kompetens.

Kattis Linné, kanslichef vid Stockholms dövas förening, är glad över att tolkverksamheten delas upp i två delar: beställare och utförare. Tidigare hade Tolkcentralen enligt henne en typ av monopolställning då deras personal måste utnyttjas i första hand, något som hon tror har påverkat effektiviteten.

– Vi ser med spänning fram emot det nya tolksystemet och tror att det på sikt kan bli bra, säger hon.

Hon beklagar dock att tolkbrukarna inte kan välja fritt bland tolkföretagen.

– Landstinget har upphandlat 39 olika leverantörer. Om brukaren vill ha en namngiven tolk eller har något annat önskemål, gäller brukarens önskemål i den mån det går. Annars är det rangordningen som gäller, säger Lars Joakim Lundquist, biträdande sjukvårdslandstingsråd (M).

Tolkportal smidig lösning

En nyhet är att en tolkportal startar under första halvåret 2010. Tolkbeställarna kan se hur långt deras beställningar kommer i samordningskedjan. Rigmor Hedenström, enhetschef vid TC, tror att det nya syste-

met kommer att fungera bra och smidigt. Tolkföretagen ska klara den volym som landstinget kräver.

Lyckat i Västmanland

Landstinget Västmanland har sedan nio månader tillbaka samma tolksystem som Stockholm ska ha. Tolkbristen har minskat. Januari-augusti 2008 kunde 24 uppdrag inte utföras. Under samma period i år var bristen nere på 10. Landstinget följer också rangordningen. Bara starka skäl ska finnas för att göra avsteg från den, till exempel kvinnlig eller manlig tolk vid vissa läkarundersökningar.

– Viktigt att komma ihåg är att de upphandlade tolkarna har kompetens och erfarenhet så de kan utföra kvalitativt bra tolkning i de allra flesta tolksituationerna, säger Ulla Matti, avdelningschef för tolkenheten vid Handikappcentrum.

Statistiken visar även att både antalet bokade och utförda uppdrag har ökat. Enligt Ulla Matti är det dock för tidigt att säga om det har blivit fler uppdrag till lägre priser. Året är inte slut än.

Följer inte efter

DT har frågat landets 16 landsting, två regioner och Gotlands kommun om de kommer att följa Stockholms och Västmanlands exempel. 16 svarade. "Nej" var deras besked. Tre lade till att de följer utvecklingen noga. Det gör också SDR, enligt förbundsordförande Ragnar Veer.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Några av de företag som Stockholms läns landsting har avtal med.

"Om Tolkcentralen ska frångå rangordningen, måste starka skäl finnas, till exempel om en specifik kompetens efterfrågas."

Dator läser läppar bättre än människor

■ Ett forskningsteam från University of East Anglia i Storbritannien jämförde ett maskinbaserat läppavläsningsystem med 19 mänskliga läppavläsare. Resultatet visade att tekniken utklassade. Den fick 80 procent rätt, att jämföra med endast 32 procent för personerna. Vidare fann forskarna att maskinen inte behövde se hela ansiktet för att förstå vad som sades, till skillnad från läppavläsarna som behövde fullskärmsvideo. Tittare som hade begränsad läppavläsningsförmåga, kunde förstå enstaka ord genom att använda ett nytt videobaserat träningsprogram. Förhoppningen är att forskningen leder till nya metoder för snabbare läppavläsningsutbildning för döva och hörselskadade.

Enkäten

• Hur skulle ditt drömsamhälle – ur tillgänglighetsaspekt – se ut?

Tilda Jinh, 22 år, Örebro,

arbets-sökande
Butikspersonalen skulle kunna teckna lite. Alla tåg

skulle ha visuella informationsskyltar. Längre Nyhets-tecken, minst 15-20 minuter. Fler översättningar på internet.

Ronny Carlsson, 46, verksamhetsledare för döv-föreningen i Malmö

Mer TV-textning. Bildtelefoner skulle finnas på flygplatser och järnvägs-

stationer. Jag vill kunna sms:a direkt till taxibolaget vid beställning. Och fler tolkar.

Linnéa Delvert, 34, Örebro

En galen idé jag har är att reklamskyltarna ska vara på teckenspråk. Jag vill också

att min tioåriga döva dotter, Jonna, ska kunna få något meddelande att någon är på väg att köra om henne när hon cyklar.

Ingemar Larsson, 62,

Trollhättan, Volvoanställd och dövföreningsordförande

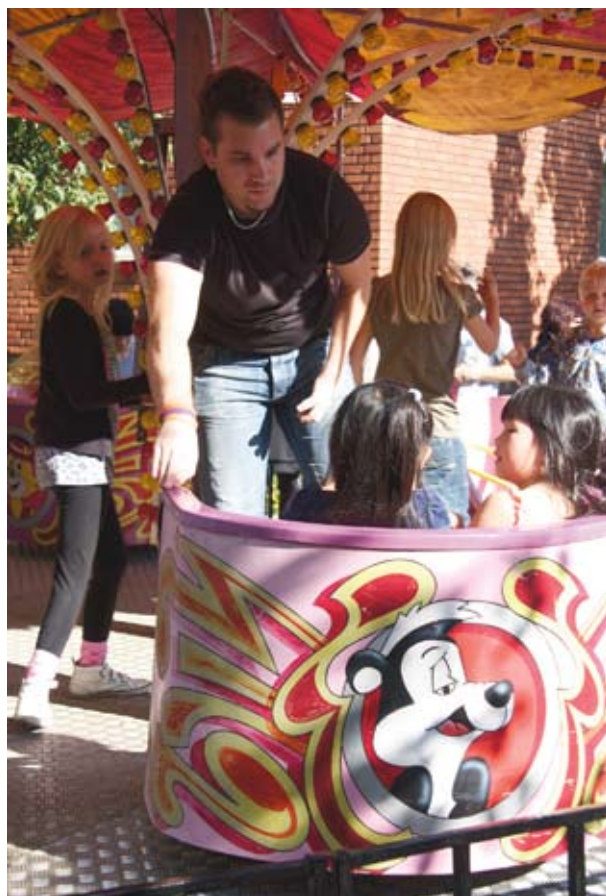
Inga köer till tolk via bildtelefon. Visuellt störningsinformation i alla kommunikationssätt: flyg, båtar, tåg och bil.

Sjukvårdspersonalen skulle kunna kommunicera med döva genom att använda tecken.

Britt-Marie Sundström, 37, barnskötare, Örebro

En sak jag vill ha är egna äldreboenden för döva. Personalen ska kunna teckenspråk och ge bra service.

Kenny Åkesson snurrade till rejält i karusellen för barnen.

Ragnar Veer hjälpte till med försäljningen. Här säljer han t-shirtar. Vad gör man inte i dessa tider..?

DT:s nyligen pensionerade veteran Lennart Tjärnström.

Erik Vik, eldsjäl i Dövas förening i Örebro.

Katten Findus hoppade med i hoppborgen.

Tillgänglighet tema på Dövas dag

Stafetten gick till Örebro som i år fick arrangera Dövas dag. Över tusen besökare kom och trängdes i sensommarso-len. Temat var tillgänglighet.

Årets Dövas dag (18-20 september) startade med en ombudskonferens. Temat var tillgänglighet. Alexia Lefebvre från Stockholms dövas förening var en av föreläsarna. Hon betonade gång på gång att samhället långtifrån var inbjudande för alla. Hennes förening har ett projekt döpt till "Jakten på total tillgänglighet" som går ut på att en checklista har tagits fram för att se vilka brister som behöver åtgärdas. Ett exempel är att det lokala nyhetsprogrammet, ABC från SVT, inte är textat. Hon vill gärna att idén med JPPT, som projektet förkortat kallas, ska spridas till de andra dövföreningarna i Sverige.

– Jag tror mycket på lokalt arbete, sade hon.

Homo-, bisexuella och transpersoner (HBT) har världen över så kallade gaykartor där de kan hitta ställen som riktar sig till dem eller är homovänliga. SDR:s styrelseledamot, Joakim Hagelin Adeby, frågade varför en sådan inte skulle finnas för döva också.

– Besökaren i en stad kan se vilka affärer som kan teckenspråk, till exempel, sade han.

En annan punkt var paneldebatten mellan politiker, politiska sekreterare och två representanter från dövrörelsen. SDR:s ordförande, Ragnar Veer, var moderator. Han frågade vad det var som

hindrade politikerna från att fullfölja tillgänglighetsmålet 2010. Peter Ranki (C) sa att politiker inte hade satsat på det till hundra procent. Han trodde att ett mer systematiskt arbete var vad som behövdes.

På kvällen var det pubafton i Wadköping. Ett stort tält hade slagits upp. Festivalkänslan infann sig där. Besökarna fick färgglada gummi-band som bevis på att de betalt avgiften.

Dagen därpå, en lördag, var det utställningar och föreläsningar. Konst såldes, healing erbjöds och produkter marknadsfördes med mera. Tyst Teater var en av utställarna. De lanserar en ny pjäs, Nattgäster, till våren 2010. Den handlar om ett gränshotell där alla som checkar in, av en slump är döva. Föreställningen bygger på insamlade berättelser från döva och sker i samarbete med norska Teater Manu.

– Det är fantastiskt att så många kom. Vi hade hela 45 utställningar. De hade kunnat bli fler till antalet, men vi var tvungna att sätta gräns vid 45, sade Addiswa Stenström, ansvarig för evenemanget.

Enligt henne var det ingen vågad gissning att över tusen besökare kom. Bara puben under fredag och lördagen drog över 700 människor.

Nästa Dövas dag äger rum i Jönköping 2010.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

FOTO: NICLAS MARTINSSON OCH TOMAS LAGERGREN

Inför tillgänglighetsåret 2010

Stora skillnader mellan landstingen

Nu är det mindre än tre månader kvar till tillgänglighetsmålet 2010. Dövas Tidning har kollat hur många landsting och regioner som har information på teckenspråk. Resultatet visar att endast 10 av 21* har visuell upplysning.

Innehållet i teckenspråksinformationen hos de åtta landstingen och de två regionerna, Skåne och Västra Götaland, varierar dock kraftigt. Ett exempel är att medan Sörmland endast har en teckenspråksfilm om tolkverksamheten, har Region Skåne en egen sida med teckenspråksinformation: skane.se/tecken. Där översätts bland annat hela tidningen Hälsa & vård. Regionen vann priset Sveriges mest tillgängliga teckenspråkiga län på Teckenspråksgalan 2006.

Särskilt noterbart är att Stockholms läns landsting inte har någon upplysning på teckenspråk. Informationsdirektör Bodil Tingsby är relativt ny i landstinget. Hon har haft samma position i Region Skåne. Hur det kommer sig att huvudstaden inte ens har visuell upplysning, har hon svårt att svara på, bara att det är tydligt att frågan inte getts tillräckligt stor kraft.

– Jag vet hur mycket mer och mer medvetet Region Skåne jobbar med både teckenspråk och annan kommunikativ tillgänglighet. Vi kan verkligen ha dem som en förebild, säger Bodil Tingsby.

Stockholm har enligt henne en ambition att rejält förbättra tillgängligheten redan till våren 2010.

Norrbottnen, som har begränsad information på teckenspråk, Västernorrland, Blekinge och Västerbotten är alla på väg att införa webb-TV på teckenspråk. I Sörmland diskuteras möjligheten att ha filmer som ett led i att följa EU-direktivet att alla offentliga webbplatser ska vara tillgängliga.

Västmanland, som bara har lite teckenspråksinformation, avvaktar. Sajtens 1177.se, som ger råd om vård, räknar med att ha lokal och regional information under senare delen av 2010. Därför vill Västmanland se om teckenspråket kan vara införd där, för att bättre utnyttja sina resurser. Enligt redaktionschefen Sofie Zetterström är det inte klart när och om 1177.se ska ha teckenspråk, bara att den finns med i den långsiktiga planen.

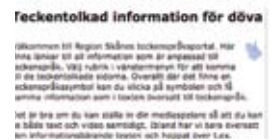
Örebro läns landsting med ett stort antal döva invånare är på väg att modernisera sin teckenspråksinformation.

– Sidorna vi har är lite tekniskt föråldrade. Vår ambition är att förbättra dem rejält. Ett exempel på hur informationen kan ges på ett bra sätt är bildtelefoninet.net, säger Magnus Sjögren, vid tolkcentralen i Örebro.

NICLAS MARTINSSON

Footnot: DT har inte fått svar från alla. Därför vet vi inte om de kommer att ha teckenspråksinformation.

Följande landsting har teckenspråksinformation på sin respektive hemsida: Uppsala, Sörmland, Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Region Skåne, Västra Götalandsregionen, Örebro, Västmanland och Norrbotten.

Region Skånes webbsida med teckenspråksinformation.

* I siffran 21 ingår Gotlands kommun, som har landstingsansvar, Västra Götalandsregionen och Region Skåne. De 18 andra är landsting.

”Upptecknat” fyller 20 år

Uppsalas läns landstings teckenspråksinformation, Upptecknat, har funnits sedan 1989. Den är den första i sitt slag.

Först fungerade den som ett lokalt nyhetsprogram i TV där landstinget samarbetade med Upsala Nya Tidning. Översättarna Birgit Burman och Inger Edwall har varit med från starten.

– 1989 pratade vi inte mycket om tillgänglighet. Att Upptecknat fanns redan då, var stort, säger Birgit Burman.

Nu fokuserar Upptecknat på samhälls- och vårdinformation på webben. Översättarna anser att den tjänsten är viktig för döva, särskilt de äldre.

Ett exempel är upplysningen om svininfluensan.

Enligt Anna Yngvesson vid landstinget är den mest angelägna informationen den som prioriteras: hur patienten hittar rätt i vården och rättigheter i vården, som vårdgaranti, med mera. Även nyheter ges ut, till exempel om Hörcentralens flytt. När DT kontaktade henne, hade landstingets startsida för teckenspråksfilmer under en vecka 67 besökare.

NICLAS MARTINSSON

Problem med hörseln hos en av tre i arbetslivet

■ Nästan var tredje arbetande svensk har problem med hörseln, antingen tinnitus, hörselnedsättning eller både och, skriver arbetsmiljötidningen Du & jobbet.

Uppgiften kommer från en undersökning gjord vid Stressforskningsinstitutet på Stockholms universitet och Karolinska institutet. Studien hör till en av de största på området hörselproblem.

Nära 11.500 personer, ett tvärsnitt av befolkningen, har besvarat ett antal frågor i en enkät. 31 procent av de arbetande respektive 36 procent av de arbetslösa har hörselnedsättning, tinnitus eller både och. Det är vanligare bland män och personer med lägre social status.

Orsakerna kan vara buller på jobbet, olika former av stress, till exempel hot om uppsägning, och sömnsvårigheter. Forskarna varnar för att problemen kommer att öka, bland annat för att många yngre lyssnar på mp3-spelare.

SEX FRÅGOR...

I våras tog Malin Rogström över chefskapet för SVT Teckenspråk efter Birgitta Laszlo. Vem är hon? Vad har hon för visioner? Kan vi vänta oss några nya tittarsuccéer?

FOTO: MICHAEL J. TIMM

... till Malin Rogström, ny chef på SVT Teckenspråk

Vi ska bli världsledande i barnprogram på teckenspråk

1 Vem är du, Malin Rogström?

– Jag är en 36-årig småbarnsmamma som tycker om mörk choklad, språk, fransk film och sport.

2 Vad fick dig att ta jobbet?

– TV på teckenspråk är ju på många sätt den optimala visuella kommunikationen. Jag tyckte att det verkade oerhört spännande att få vara med och utveckla denna så viktiga del av svt och public serviceuppgiften. Att det dessutom finns en massa härliga och kreativa människor på SVT Teckenspråk gjorde inte saken sämre. Jag gillar att lära mig nya språk och såg det också som en möjlighet att få lära mig ett nytt, teckenspråk.

3 Hur var den första tiden, bland annat med att lära dig teckenspråk?

– Ett nytt språk är inget man lär sig i en handvändning. Det vet jag ju sedan tidigare. Det är svårt med teckenspråk tycker jag för det är ett helt nytt sätt att tänka och uttrycka sig, men det gäller att våga och jag tror att jag är bra på att våga. Den första tiden har annars varit rolig och inspirerande mest för att jag har fått stifta bekantskap med en ny kultur och massor med nya människor.

4 Vad vill du göra för SVT Teckenspråk? Kan vi vänta oss något nytt?

– Jag vill bidra till att utveckla programmen och att vi får ännu mer publikkontakt och kommer

ännu närmare vår publik. Jag vill öka tillgängligheten av våra program, att vi är lätta att hitta, uppdaterade, när de som konsumerar vill att vi ska vara det. Eftersom jag också arbetar med regionala nyheter så vore det givetvis roligt att kunna bidra till att alla nyhetsprogram blev teckentolkade och så vill jag att vi ska vara absolut världsledande då det gäller barn-, ungdoms- och samhällsprogram på teckenspråk.

5 Du har sagt att SVT Teckenspråk är en av de viktigaste delarna i public serviceuppgiften. Hur menar du?

– Att ge information och bereda möjlighet för människor att delta i vår demokrati är ett viktigt public serviceuppdrag och det inte minst för människor som annars är utestängda från mycket av det övriga nyhetsutbudet, som radio och tidningar, där svenskan regerar. Vi har en oerhört viktig uppgift i att berika döva barns uppväxt med sagor och historier berättade på sitt eget språk. Vi har en viktig roll då det gäller teckenspråket, att bland annat utveckla och berika.

6 När kan vi vänta oss en tittarsuccé?

– Vi har ett jättespännande, nytt projekt som vi börjar att spela in nu i dagarna. Det tror jag kan bli en tittarsuccé för den målgrupp som det riktar sig till!

TEXT: TOMAS LAGERGREN

Region Skåne anmäls för diskriminering

■ Hörsel- och synskadade nekades tolk vid en träff i Simrishamn som förbundet Sveriges dövblinda ordnade. Orsaken var tillfällig resursbrist. Tolkcentralens budget medgav inte fler inköp av externa tolkar. Nu anmäler de Region Skåne till Diskrimineringsombudsmannen (DO), skriver Ystads Allehanda. En av dem skrev i sin anmälan att hon kände sig diskriminerad och fråntagen möjligheten att vara delaktig i samhället.

Mer läsbara texter hos SVT

■ SVT har infört större undertexter vid bredbildssändningar i alla SVT-kanaler. Bokstäverna har gjorts vitare för att skapa högre kontrast mellan bakgrunden och texten. Tanken är att tittare med äldre eller små TV-apparater på det sättet ska få lättare att läsa undertexterna. Förbättringen är en del i SVT:s kontinuerliga arbete med att göra alla tjänster så tillgängliga som möjligt, främst för hörsel- och synskadade, uppger SVT Kommunikation.

Videochatten – fullgott alternativ till bildtelefon?

Videochattarna man kan ladda ned på internet har blivit många. De flesta programmen är gratis. Hur bra är de? DT har testat.

Inom en snar framtid kanske ett av de program vi testat kan användas gentemot tjänsten bildtelefoni.net. Men först ska PTS* avgöra om programmet Skype är ett fullgott alternativ när deras upphandling av bildtelefoner sker i höst.

Frågan är om de är fullgoda?

DT har i testet gått efter frågan och bedömt dem efter tre kategorier:

- **Tillgänglighet/användarvänlighet** (lätt att ladda ned och installera o. dyl.)
- **Bildkvalitet** (storleken och kvaliteten har betydelse när döva pratar med varandra)
- **Mångsidighet** (programmet kan mer än bara en sak, har fler funktioner som t.ex. möjlighet att skriva meddelande till varandra)

*PTS – Post- och telestyrelsen

TESTPANEL: TOMAS LAGERGREN & NICLAS MARTINSSON

Fotnot: Testet gjordes mellan två Macbook-datorer och fast bredband.

PROGRAM MEDELBETYG	TILLGÄNGLIGHET	BILDKVALITET	MÅNGSIDIGHET
 4,7	4 ●●●●○ Det som sänker betyget är att programmet endast finns till Mac. Annars hade det blivit en femma	5 ●●●●● Bildkvaliteten är överlägsen och med effekter och sådant.	5 ●●●●● Massor av funktioner. Bland annat kan man visa bilder från en resa och berättat i en ruta om dessa bilder. Helt fantastiskt!
 3,8	5 ●●●●● Lätt att ladda hem programvaran och köra igång i webbläsaren. Inga krångliga funktioner.	3,5 ●●●●○ Det är sämre än iChat och Skype, men anledningen till att Gmail får samma betyg som Skype är att man kan ha bilden i helskrämläge.	3 ●●●●○ Har det som behövs. Inga överflödiga saker. Vill man t ex. skicka filer gör man det inne i mailen, som är kopplat till gmail. Webb klienten känns gedigen utan att glänsa. En klar och stark trea.
 3,7	4 ●●●●○ Något besvärligare än iChat att komma igång med.	3,5 ●●●●○ När man gör något i programmet stannar/hakar bilden upp sig lite. Men annars så synkar bild och text varann på ett bra sätt.	3,5 ●●●●○ Mångsidigheten finns där, men är krångligare än tex iChat.
 3,7	3,5 ●●●●○ Programmet tar något längre tid att lära sig än de andra programmen. Annars helt godkänt.	3,5 ●●●●○ Klart godkänt! Nackdelen är att man inte får se bilden i helskräm riktigt. Det kan man med Skype och iChat. Bildkvaliteten är stabil och rycker inte lika mycket som på Skype. Svart bakgrund gör det skönt att se den andra på skärmen.	4 ●●●●○ Bra effekter och man kan skicka videolänk till någon som inte har ooVoo, så att denne kan prata med den andre på sin webbklient. Och man kan gruppera sina kontakter. Man kan skicka videomeddelanden till folk på sin lista. En stark fyra.
 1,7	2,5 ●●●○ Man måste betala för att få premiumfunktioner – annars hade användarvänligheten varit högre. Vem vill betala 49 dollar för funktioner man inte sett? Det sänker betyget – rejält.	2,5 ●●●○ Begränsat utrymme i skärmen. Inte bra.	- ○○○○○○ Betyget kunde ha blivit helt annorlunda om vi betalt. Men det gör vi inte – likt en vanlig användare som inte fått prova på alla funktioner först. Dåligt.

Namn: Nathalie Simonsson

Ålder: 28

Utbildning: Botanik och teckenspråkskartläggning i Sverige och USA. Nathalie har även studerat och arbetat inom ekologiskt hållbart jordbruk i drygt 15 länder.

Gör: Ska snart resa till Papua Nya Guinea och göra en insats för hoya.

Vad tror du att du tänker när du är 60 och tittar tillbaka på Papua Nya Guinea: Jag tänker då på hur tacksam jag är att mina donatorer och jag tillsammans lyckades med målet att se döva barn växa upp till stolta individer med fullt teckenspråk och rättvisare liv, samtidigt som många hoyor hann räddas och nu sprids världen över genom de dövas plantskolor.

Nathalie vill bevara porslinsblommorna

Botanisten Nathalie Simonsson ska ge sig ut på en expedition i Papua Nya Guinea. Tanken är att hitta unika porslinsblomar och bevara dem innan de förstörs av skogshuggare. Växterna ska även göra att dövas situation blir bättre i landet.

En avskuren ranka blev startskottet för Nathalie Simonssons stora intresse för porslinsblommor eller hoya, som de heter på latin. Som 13-åring fick hon en bit av en släktings hoyasamling och såg med spänning den växa hemma hos sig. Sedan dess är hon fäst vid blomsläktet. Nu vill hon resa till Papua Nya Guinea och bevara porslinsblommorna innan de fördrivas av skogshuggare.

En stor orörd regnskog finns i landet. Avverkningsområden har funnits i många år, dock i liten skala. Tempot hos dem som faller träd blir nu allt högre. Enligt Nathalie finns drygt en tredjedel av världens hoyaarter i Papua Nya Guinea.

– Därför har jag bråttom med att hitta unika hoyaarter, säger Nathalie, som nu drar igång ett drygt fem år långt projekt.

Hennes plan är att ge sig ut i naturen, gärna med hjälp av lokala döva guider. Med sin vana blick kan de hitta gömda porslinsblommor i den snåriga regnskogen. De samlar tillsammans in olika hoyaarter och odlar dem i trädgårdar. Sedan kan man skapa genbanker som utgör DNA*-material för den vetenskapliga forskningen, och som dessutom kan spridas till botaniska trädgårdar och användas som plantskolemateriale med mera. Sådant tar lång tid. Nathalie måste exempelvis kunna fastställa skillnader mellan olika typer av hoyor.

Nathalie hade länge varit nyfiken på Papua Nya

Guinea, som är ett av världens minst besökta länder, och dess växter. År 2005 satte hon sin fot i landet för första gången, lätt nervös. Dessförinnan hade hon varit volontär på ekologiska självförsörjande gårdar i Australien och blivit varnad för Nya Guinea.

”Du är galen som färdas dit ensam”, fick hon höra. Gamla föreställningar om nationen i norr lever kvar: att kannibalism fortfarande råder fast det är förbjudet i lag sedan 1970-talet. De blodiga stamkrigen satte också skräck i många. Det är förmodligen en av anledningarna till att stora delar av regnskogen i landet fortfarande är utforskad.

Men Nathalie kände sig allt tryggare medan hon reste runt i Papua Nya Guinea. En fredsprocess i landet pågår än. Av en slump mötte hon språkforskare som var på plats för att ge ett otal folkgrupper alfabet. I nationen talas över 800 olika språk. Språkforskarnas metod var att först lyssna på hur språken talades. Sedan fick de ett latinskt alfabet som skulle passa ihop med talet.

– Jag frågade dem: Men döva då? De fick sig en tankeställare. Själv blev jag nyfiken och inspirerad, berättar Nathalie.

Sagt och gjort. Nathalie, som har utbildning i botanik från Sverige, studerade till Sign language survey specialist (ung. en person som kartlägger teckenspråk) i den amerikanska staten North Dakota. Förra året reste hon till Papua Nya Guinea för andra gången. Tanken var att under två månader bilda sig en uppfattning om vad som krävdes inför expeditionen. Därmed slår Nathalie två flugor i en smäll eftersom hon får göra något som ligger henne varmt om hjärtat: att hjälpa döva och rädda hoyor.

Tanken inför den tredje vistelsen i landet är att när Nathalie vilar benen mellan vandringarna, samlar hon in bakgrundsinformation om döva. Hon tar reda på vilka behov döva har, vilka teckenspråk som används i landet, hur många dövsolor det finns och hur de fungerar. Allt detta för att i framtiden kunna starta större projektinsatser för döva. ▶▶▶

FAKTA OM HOYA

Hoya växer vilt i Sydostasien, från Indien till Polynesien. Oftast växer de som epifyter, det vill säga på en annan växt utan att ta näring från den. Några arter växer som buskar. Storleken på varje enskild blomma varierar: från några mm till cirka åtta cm. Hoya brukar finnas att köpa i vanliga blomsterbutiker.

Källa: Svenska hoyasällskapet

*DNA – (förkortning av ”deoxyribonucleic acid”) molekylen som är bärare av den ärftliga informationen i kroppens celler.

Mia-Maria fick tolkstipendium

Sveriges första tolkstipendium gick till Mia-Maria Björkstrand. Utmärkelsen delades ut av Stockholmstolkarna till minne av Monica Hermansson, som dog 2005.

Mia-Maria Björkstrand gjorde intryck på Monica Hermansson när de började lära känna varandra. De båda var tillfrågade att vara bedömare vid Auktorisationsverket år 2004. Tanken var att de skulle vara bland de första att auktorisera teckenspråkstolkar. Mia-Maria valde dock att hoppa av. Monica berättade för Stockholmstolkarnas VD och grundare, Kerstin Björk, om hennes avhopp och att hon var en mycket skicklig tolk. 2005 dog Monica. Sorgen var stor över förlusten. Monica Hermansson var en uppskattad och känd tolk.

Fyra år senare var enligt VD:n valet av den första tolkstipendiaten givet: Mia-Maria. Tanken med priset är att uppmuntra de tolkar som vågar tänja på gränserna och utmana sig själva, på samma sätt som Monica själv gjorde.

Mia-Maria var rörd när hon tog emot stipendiet värt 10.000 kronor, avsett för fortbildning. Motiveringen var "hennes mod att göra det oväntade* och hennes fantastiska förmåga att reflektera över hur hon kan använda sin kompetens".

– Det gäller att tänka "Jo, jag kan och vågar mig på nya saker", vilket inte alltid är lätt, säger hon.

Tidigare valde hon bort många saker och uppdrag för att hon var rädd för vad andra tyckte och inte hade tillräckligt bra självförtroende. Nu känner hon sig trygg i tolkrollen och har arbetat som tolk i elva år.

Mia-Maria Björkstrand, stolt tolkstipendiat. I bakgrunden foto på tolken Monica Hermansson, till vars minne stipendiet är instiftat.

– En bra tolk är som det här bordet, säger Mia-Maria och pekar på möbeln, som är kvadratisk med rundade hörn.

Med det menar hon att tolken anpassar sig till brukaren och situationen. Tolken måste enligt henne kunna se situationen i sin helhet. Då handlar det inte bara om språket. Samtidigt som tolken jobbar ska hon eller han också reflektera över vilka de olika brukarna är, hur vana tolkanvändare de är och hur stämningen är, och mycket annat.

– Det fungerar inte alltid att vara den där strikta "fyrkantiga" tolken som håller hårt på sin neutrala tolkroll. Ibland måste tolken ta hänsyn till andra saker också, säger Mia-Maria, som till vardags arbetar som tolklärare vid Västanviks folkhögskola och driver ett företag tillsammans med maken Niclas Björkstrand där de bland annat erbjuder tolkning och översättning.

Tolkstipendiet kommer eventuellt att delas ut igen om tre år när Stockholmstolkarna AB fyller 20 år 2012.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

* Ett exempel var enligt Kerstin Björk att Mia-Maria i egenskap av tolklärare lät sina elever vara med och praktisera på förbundet Sveriges dövblindas årsmöte i Västanvik 2008, trots att terminen redan var slut. Det var att ställa krav som inte är så vanliga

►► Forts.från föreg. sida

En tolkutbildning kan till exempel inte komma igång förrän det är klarlagt vilka eller vilket teckenspråk som brukas. Hittills har hon hälsat på fyra dövsolor. Bara i en av dem är teckenspråkskunskapen hos de två lärarna god. I de andra används endast enkla tecken. Döva elever utmanas inte intellektuellt.

– Det är fruktansvärt att se hur eftersatta många döva är i Papua Nya Guinea, säger Nathalie, som vill ge döva barn teckenspråk vid tidig ålder.

Nathalie hoppas också att fynden i regnskogen leder till att döva vill starta odlingar och sälja porslinsblommor till hela världen. På så sätt kan de försörja sig. Nathalie vill även att undervisningsmaterial på teckenspråk framställs, och mycket annat. För att det cirka fem år långa projektet ska bli verklighet, krävs donationer.

Hur kan donatorerna veta att pengarna hamnar i rätta händer?

– Jag försäkrar att varenda krona går direkt till projektet då det bara är jag som har kontroll över bidragen. Donatorerna ska uppdateras om hur allting fortlöper.

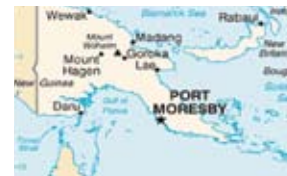
Du kan ju bli rik på kuppen i och med att du kanske startar egna hoyaodlingar. Hur kommenterar du det?

– Varför skulle jag vilja det? Jag har ju det gott ställt här i Sverige. Därför vill jag ge allt till döva i Papua Nya Guinea.

Pengarna går till att betala löner till lokala guider, bo på hotell i större städer (annars bor Nathalie hos stamfolk i byar) och köpa flygbiljetter då det transportmedlet många gånger är nödvändigt i det strapatsrika landet, med mera.

Nathalie har en hemsida: paradiseforest.net. Där kan du hitta mer information om hoya, döva i Papua Nya Guinea och om hennes projekt.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

FAKTA OM
PAPUA NYA GUINEA

Invånare: 6.500.000 (2008)

Statsskick: Monarki, enhetsstat

Yta: 462.840 km² (Sverige 450.295 km²)

Huvudstad: Port Moresby

Läs- och skrivkunighet: 57%

BNP: 1.030 amerikanska dollar per invånare (Sverige 55 620)

Språk: engelska, tok pisin och hiri motu har officiell ställning.

Religion: 69,5% protestanter, 27% katoliker och resten övriga religioner.

Källa: Utrikespolitiska institutet.

Döv elev nekades friskoleplats

Kim fick inte gå drömutbildningen vid Designgymnasiet i Nacka utanför Stockholm. Enligt hans pappa var det för att han var döv. Friskolan har blivit både DO-anmäld och granskad av Skolinspektionen.

Kim fick först ett positivt besked av både Designgymnasiet och Nacka kommun i somras. Han var antagen. Kommunen lovade att ställa upp med alla extra resurser, som tolk. Sedan ändrade sig skolan, sedan den fått en ny rektor, och gav honom nobben, berättade hans pappa, Jan-Erik Ahlgren, för TV4 Nyheterna.

De skäl som skolans beslut grundade sig på, var olika. Den första förklaring som gavs, var att ansökan hade kommit in för sent och den andra var att skolan inte hann förbereda sig för att ta emot en döv elev. Sedan skyllde gymnasiet på farliga maskiner och påstod felaktigt att det krävdes ett speciellt tillstånd för att låta Kim delta i undervisningen, enligt TV4.

Mats Gerdau (M), riksdagsledamot och ordförande för kommunfullmäktige i Nacka, var upprörd och bekymrad:

– Grundprincipen ju måste vara att det är elever och föräldrar som väljer skola, inte skolan som väljer elever, sade han till TV4.

Kim har bra betyg från grundskolan och klarar intagningskraven. Då han är döv, har han haft svårt att lära sig engelska. Därför saknar han behörighet i engelska. Han behövde ett individuellt program, något som Designgymnasiet inte ville erbjuda, uppgav TV4.

Till Nacka Värmdö Posten (NVP) sade Margret Näsström, som var rektor fram till mitten av sommaren, att den främsta anledningen till att Jan-Erik Ahlgrens barn nekades plats, var att han saknar behörighet i engelska.

– Det har inget med hans handikapp att göra. Förra året tog vi in en behörig elev med handikapp, sade hon.

Enligt henne var det en missuppfattning att Kim fått klar-tecken att han skulle få börja. Ingen hade sagt att han blivit antagen. Designgymnasiet blev anmält till Diskrimineringsombudsmannen (DO).

– Jag har inget emot att ärendet prövas, sade hon till tidningen.

Enligt TV4 har Skolinspektionen inlett en granskning av Designgymnasiet.

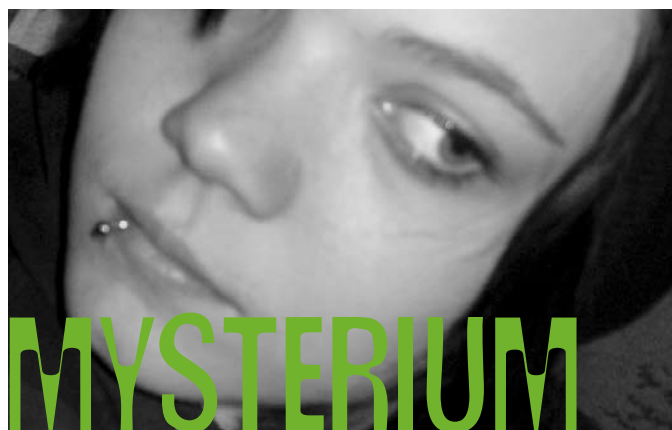
SDR:s Ola Lundström menade i TV4-inslaget att det handlar om diskriminering.

– Skolor som nekar döva plats gör det ofta på felaktiga grunder och diskriminerar medvetet. De behöver inte tala om varför de nekar, man kan använda det som en ursäkt, t ex "du har inte den ämneskunskapen". Det är svårt att bevisa diskriminering. Och det skapar stor frustration bland döva.

Eftersom det enligt lagen är skolan som måste bekosta teckenspråkstolkar, menade reportern i inslaget att det kunde vara skälet till att döva ibland nekas undervisning.

– På lång sikt måste detta lösas genom att staten står för kostnaden. På kort sikt är det ju ändå samhället som får stå för kostnaden när döva elever nekas plats. Om man nekar en elev utbildning och den inte får jobb, blir det ju ändå samhället som får stå för kostnaden, kommenterade Ola Lundgren.

ANNONSER

MYSTERIUM

Ungdomshelg i Höör

23-25 OKTOBER 2009

På programmet står bl a besök på Boda Borg som användes i "Fångarna på fortet"

Helgen vänder sig till dig som är 15-20 år och teckenspråkig. **KOSTNAD: 300 kr.**

ANMÄLAN senast 10 oktober. För information och anmälningsblankett kontakta

sofie.bonnevier@svenskakyrkan.se Svenska kyrkan

LUNDS STIFT

Är du intresserad av att arbeta i Svenska kyrkans teckenspråkiga verksamhet?

Välkommen till en dag då vi presenterar vilka yrken som är aktuella och olika utbildningsvägar. Du får möta präster, diakoner och pedagoger som berättar om sitt arbete. Västanviks folkhögskola finns där för att ge information om du är hörande och redan utbildad men behöver teckenspråkskompetens. Dagen avslutas med en god måltid.

När och var: den 4 november 2009, Mariakyrkan, Vasavägen 25 Jakobsberg.

Mat och ev logi står Svenska kyrkan för.

Senaste anmälningsdag är den 21 oktober.

För mer upplysning – kontakta Gunnel Kjellermo, präst i teckenspråkig verksamhet gunnel.kjellermo@svenskakyrkan.se 0702164002

Svenska kyrkan

Carpe Vita kbt samtal - Teckenkunnig terapeut -

ibland behöver vi alla någon att tala med.
Du kanske känner Dig stressad eller har dåligt självförtroende eller så behöver Du bara bolla dina tankar med någon utomstående.
Jag har verktygen som hjälper Dig på vägen.
Jag har tystnadsplikten.

Linda Roxe 0703-18 83 93
www.carpevitakbt.se

Fler röster om handikappersättningen

Förra numrets "Duellen" har väckt reaktioner hos läsarna. Det gäller Elsa Brunemalms förslag om att slopa handikappersättningen och ge den till SDR istället. Här kommer några röster till tals.

Absolut ska vi ha handikappersättning!

Har man levat så länge i samhället så lär man sig mer och mer vilka hinder det finns i samhället.

Har man en familj och bor i ett stort hus och är hunduppfödare har man mer hinder än om man lever i en lägenhet och utan familj.

Jag vill ha fler tekniska hjälpmedel, t.ex. babyvakt. Fast egentligen skulle den heta "hörselhjälp". För bor man i ett stort hus ska familjemedlemmarna inte behöva springa runt o leta efter varandra. Det räcker att meddela i "Hörselhjälp". Sådana hjälpmedel är man tvungen att köpa själv om man inte har bebis. Därför behövs handikappersättning.

Vi SKA jämföra med de hörande, hur mycket brister det finns i samhället för oss döva.

Jag vill t.o.m. höja handikappersättningen! Egentligen är det bäst att ha olika belopp på handikappersättningen, yngre personer som bor i lägenhet i staden där det finns många döva borde få lägre handikappersättning än de som bor längre bort och har större hus och är mer isolerade.

Christina Krol

Det handlar om livskvalitet

För mej är handikappersättningen ett försörjningsmedel, för det handlar ju om livskvalitet... Att kunna må bra är viktigt för att man ska kunna fungera i samhället...

Viktigast av allt om man organiserar sej själv, det är vad det handlar om... Men inte bara det, att gå på kurser o annat... så man kan komma ut i samhället, det är viktigare... Bara om man använder pengarna på rätt sätt.

Även om alla har olika uppfattningar om handikappersättning...

Martin

Bidraget kan vara till stor hjälp

Vill gärna kommentera detta debattinlägg!

Jag förstår till fullo att alla har olika åsikter ang. detta ämne!

Jag själv är döv utan hjälpmedel och har stor användning för min ersättning i form av batterier till mitt ci-implantat och läkarbesök!

Jag ser att döva har motgångar i samhället och de har verkligen inte samma förutsättningar till varken utbildning eller ett bra arbete!

Att ersättningen i fråga ska finnas kvar ser jag som en nödvändighet för döva.

Att Elsa Brunemalm anser motsatsen är ju upp till henne och jag accepterar hennes åsikt. Men hennes

uttalanden kan förstöra för döva som verkligen behöver sin ersättning!

"Gottgörelse och kompensation". EXAKT! Precis vad det ska användas till. Ser inget fel i detta?

Jag tror inte att alla "10.000" döva har kraft eller ork att göra en "situation" av detta ändå!

Kan förstå att vissa är ekonomiskt oberoende, men finns också de som inte är det.

De ynka lilla bidrag man får kan vara till stor hjälp för t.ex. batterier, läkarbesök etc. Men även för "gottgörelse och kompensation".

Tacksam för respons!

Malin Gustavsson

Ohållbart förslag

Elsa Brunemalm är 22 år gammal och hennes förslag är väldigt korkat!! Om man tar bort handikappersättningen kommer det att bli ohållbart för oss döva och orättvisorna kommer att öka. Det är oerhört viktigt att vi kan behålla handikappersättningen så att vi ska kunna fungera bra i samhället.

Har Elsa Brunemalm aldrig tänkt på att vi döva inte kan arbeta som läkare, brandmän, poliser, piloter, tunnelbaneförare m.fl. yrken som kräver kommunikation via taltelefoner och radiosignaler etc.? Arbetsgivarna kräver att man ska vara hörande.

Vi måste värna våra rättigheter och behålla handikappersättningen!

Peter

Vill du kommentera? Skicka ditt debattinlägg till: dovas.tidning@sdrf.se eller Dövas Tidning, SDR, Förmansvägen 2, plan 6, 117 43 Stockholm

PORTRÄTTET...

JAN AFZELIUS

(1929-2000)

Jan Afzelius var kanske mest känd för sina svartvita Stockholms-teckningar i Dagens Nyheter. Dövas Tidning har tagit reda på vem den döve konstnären egentligen var. Detta genom att vandra runt i hans kvarter på Djurgården och prata med några av hans bekanta.

... en säregen Stockholmstecknare

Nöjesfältet Gröna Lund ligger alldeles nära Jan Afzelius gamla bostad. Två sminkade clown-er, dock utan peruker, springer in på en gård. Endast ett fåtal passerande människor bryr sig om dem. Bara ett par hundra meter bort syns en stor folkhop. På Östra Varvgatan, som var Jan Afzelius adress, råder lugn. Doftande blommor finns lite varstans.

Tord Lindahl kliver ut från 1D-lägenheten efter att ha hälsat på sin mor. Han pekar på 1C-dörren.

– Det var där Jan bodde, säger han, som var granne med honom mellan 1966 och 1977.

När Tord var tonåring, blev han porträtterad av Jan. Han upplevde honom som en speciell och egocentrisk man med stort hjärta. Även Tords mamma är konstnär. Hon är också en självcentrerad konstnärssjäl.

– De lägger mycket energi på det de gör och är svåra när de är mitt i kreativa processer, säger Tord.

Genom det ena fönstret i sin gamla lya kunde Jan varje dag se de stora rödvita finlandsfärjorna som lade till vid Stadsgårdskajen.

På den närliggande gatan, Breda gatan, springer en jycke glatt; ett djur som låg Jan varmt om hjärtat. Han placerade gärna sin grannes vita spetshund, sig själv och en hjärtformad symbol för fred och kärnkraftsmotstånd i sina verk.

– Jan blev på det sättet – att fälla in sig själv och hunden på sina olika bilder – känd och fick en eftersträvad egen markör, säger Tomas Cramér, som tror att Jan tyckte om att stå i centrum.

Han och hans fru Margareta är bosatta på Djurgården. Margaretas far och mor kände Jans föräldrar och hans faster Märta, som också hon var konstnär. När paret Cramér själv fick en dövs son, var det naturligt för dem att ha kontakt med familjen Afzelius. Jan gjorde akvarellporträtt på deras fem barn. Han kom

ofta på besök och kollade om de hängde framme som de skulle.

Djurgården med sina många 1700- och 1800-talsbyggnader och stora gamla träd var ett område Jan mer än gärna tecknade. Han arbetade i tusch. Akvarell användes inte så mycket av honom. Han gjorde också Stockholms- och Sverigemotiv.

Påstridig och besvärlig

I 31 år levererade han bilder på huvudstaden och Djurgården till Dagens Nyheter's Namn och Nytt-sida. Ingemar Unge var redaktör för sidan till och från i sammanlagt elva år. Han minns att Jan kunde vara ganska besvärlig och påstridig när han kom in med sin teckning, en åt gången. En tid hade han besöksförbud på redaktionen. Jan kunde dyka upp och vilja prata om allt möjligt. Han hade svårt att inse att tidningens medarbetare också måste arbeta och trodde ofta att han blev diskriminerad. DN var senare av ekonomiska skäl tvungen att skära ner antalet teckningar till en i månaden, vilket Jan inte gillade.

– Arbetet på DN var tydligen oerhört väsentligt för honom. Mycket viktigare än vi förstod. Antagligen var han ganska ensam, säger Ingemar Unge, som upplevde Jan som mycket intelligent och tror att han led mycket av sitt handikapp.

Ord för ord

Jan Afzelius växte upp på Djurgården. Hans far, som arbetade som hovrättsråd, var en upptagen man. Istället var det hans mor som tillbringade mycket tid med honom. Hon kommunicerade genom att bokstavera ord för ord. Även om det var ansträngande för både modern och sonen, ledde det enligt Margareta Cramér till att

”Konsten är lång, livet är kort”

* Uppgifterna kommer från boken ”Jan Afzelius Djurgårds-teckningar” 2002. Margareta Cramér skrev där en presentation av honom och bildtexter.

Jan lärde sig svenska bättre än de flesta döva. Han gick på Manillaskolan och fick övernatta där trots att föräldrahemmet bara var ett stenkast bort.*

Sedan studerade han vid Anders Beckmans reklamskola, Konstfack och Slöjdis (nuvarande Konstindustriskolan) i Göteborg. Efter utbildningen försörjde han sig på reklamuppdrag, bokomslag och bokillustrationer.

1954 for han till andra sidan Atlanten och började plugga konst och sociologi vid Gallaudet-universitetet i Washington DC. En vän var där samtidigt, den kände svenskamerikanen Yerker Andersson. Han blev så småningom professor i sociologi. Till skillnad från Ingemar Unge hade han aldrig hört Jan beklaga att han var döv.

– Han accepterade sin dövhet. Det som var viktigast i hans liv, var konsten, säger Yerker Andersson, som också gick på Manillaskolan tillsammans med Jan.

Gallaudet viktig tid

Yerker Andersson tror att Gallaudet hjälpte Jan att vidga sin syn på världen. Jan läste dikter och böcker om historiska händelser, naturlära, oljemålningar och teckningar. Något intresse för sport eller att delta i idrottstävlingar hade han inte. Han tecknade gärna. I hans alster var det mest ting som stod "stilla", som gamla hus och växter. I många av Jan Afzelius Djurgårdsteckningar kan betraktaren se att människorna, inklusive han själv, inte tycks vara på väg någonstans.

Under Gallaudet-tiden kom Jan Afzelius, enligt Yerker Andersson, gärna oanmäld till folks hem och åt middag hos dem, något som inte alltid var populärt. Samma mönster uppvisade han när han bodde i Sverige. Han var ogift. Ändå undvek inte universitetets studenter honom. De beundrade hans konstnärliga talang.

Slitsamma år

Efter Gallaudet arbetade han på annonsbyråer i Chicago, Los Angeles, San Francisco och Washington DC. Det blev två slitsamma, illa betalda år, som Jan Afzelius själv skrev i tidningen Hobbynytt nr 1 1990.

Han var tillbaka i Sverige 1962. Enligt Yerker Andersson passade hemlandet honom bättre. Jan fick antligen en egen stil som blev framgångsrik och gick hem hos svenskarna. I utlandet var hans konst inte lika lyckad. Han frilansade som tecknare för Svenska Dagbladet. Sedan var tidningen tvungen att göra nedskärningar. Det fick honom att söka till Dagens Nyheter 1969 där han sedan hade en lång, trogen tjänst.

Sitt sista bidrag i DN gjorde han år 2000. Då hylade han i sin teckning slottet Waldemarsudde på Djurgården, skapat av prins Eugen, som även han var konstnär. Jan Afzelius hade valspråket: "Konsten är lång, livet är kort".

–Jag betraktar Jan som en av de bästa tecknarna inte bara i Sveriges historia utan också i dövas historia i både Sverige och världen, säger Yerker Andersson.

En stor man har gått ur tiden. Men det gör inte hans verk.

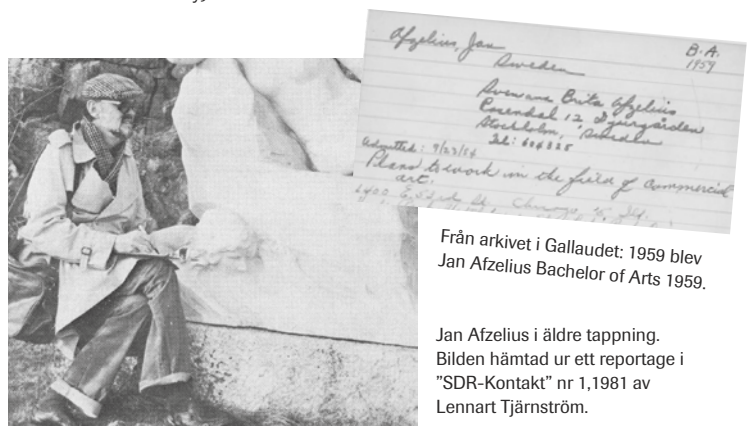
NICLAS MARTINSSON

En av Jan Afzelius Djurgårdsteckningar: SkampåleNS torg i Djurgårdstaden. Där ligger hans gamla hemkvarter.

Jan Afzelius (till höger) och Jerker (vars förnamn blev ändrat till Yerker 1960) Andersson på ett gruppfoto taget 1957. De gick tillsammans vid National Deaf-Mute College (numera Gallaudet University).

Från arkivet i Gallaudet: 1959 blev Jan Afzelius Bachelor of Arts 1959.

Jan Afzelius i äldre tappning. Bilden hämtad ur ett reportage i "SDR-Kontakt" nr 1, 1981 av Lennart Tjärnström.

Här bodde Jan Afzelius. Kontrasterna är stora. Hans gamla hem ligger nära det vibrerande tivolit Gröna Lund. I hans kvarter är det betydligt lugnare.

Värmen hos Åsa My Bjurling, här med Allan Avezzano, och hennes kollegor är påtaglig. De har alltid nära till skratt. "Varför det är så positiv stämning här? Tja, vi tycker om våra jobb", sade Åsa My Bjurling, som var på väg att dela ut diplom till deltagarna för att a-l-l-a hade varit lika duktiga.

Allan Avezzano har italienskt påbrå och hans far är konstnär. Självt har han också måltalang och gör gärna egna verk.

Maria Hållberg var en av deltagarna vid DU (döva utvecklingsstörda)-träffen. Hon är talskadad och har nytta av att använda både teckenspråk och tal. Här gav hon järmet i dragkampen. Till vardags gillar hon att lyssna på och sjunga till Magnus Carlsson. "Han har en vacker röst", sade hon.

Möte på olika nivåer

* *High five* – en gest för att uttrycka framgång genom att två personer slår ihop sina handflator med fingrarna uppåt.

Många dubbla high fives*. Glad och otvungen stämning. Diplom för alla. Det var vad som ingick i träffen för döva med funktionsnedsättning. Den ägde rum vid sjön Rudan i Handen utanför Stockholm i slutet av augusti.

Deltagarna kom från olika dagliga verksamheter och gruppboenden i länet för att umgås och tävla på sina egna villkor.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

FAKTA OM DU-TRÄFFEN

Varje onsdag träffas döva med funktionsnedsättning. De fyra dagliga verksamheterna i Stockholm – Handgruppen, Tecken-tullen, Teckensurra och Tranberg – turas om att under en månad ordna aktiviteter. Varannan gång är de i Dövas hus. De andra tillfällena ägnas till exempel åt museibesök, utflykter och högtidsfirande. DU-träffen har funnits sedan 1994. Vid starten var det mest bara fester som midsommar och lucia som bjöds, då i regi av gruppboenden. Även särskolor och andra dagliga verksamheter eller gruppboenden än de fyra ovan nämnda är välkomna att delta.

Manilla fick konstgjord fotbollsplan

Spelarna tackar för en god match.

Manillaskolan på Djurgården i Stockholm fick äntligen konstgräs på sin fotbollsplan efter att i många år ha haft en träningsyta med grus. Materialet donerades av Djurgården IF support, Statens fastighetsverk och Stockholms idrottsförbund till ett värde av drygt en och en halv miljon kronor. Anläggningen invigdes i slutet av augusti.

Skolans fritidsledare, Henrik Rangfeldt, märkte en stor skillnad sedan konstgräset kom till. Nu är idrottsutövningen och rastaktiviteterna mer trivsamma. Planen tål olika väderlekar. Inget damm bildas heller, jämfört med tiden då gruset fanns.

På invigningsdagen kom DIF:s A-lag och lirade tillsammans med Manillas elever. Daniel Sjölund från DIF uppskattade matcherna. Han hoppas att liknande arrangemang kan ske varje år.

Avtalet mellan skolan och DIF går ut på att Djur-

"Han är duktig på teknik", tycker eleven Oliver Rasinaho, här tillsammans med en av sina idoler, DIF-spelaren Daniel Sjölund.

gårdens ungdomslag får tillgång till planen efter klockan 17 på vardagar och under hela helgerna. Den nya fotbollsplanen är en del i DIF:s satsning på ungdomar och ett sätt att minska bristen på träningsanläggningar.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Ulla-Bell Thorin, författare:

Vem ska ta ansvaret för ekonomin OCH teckenspråkets status?

Boken "Ankomst Manilla" av Lolo Danielsson och Rut Madebrink läste jag färdigt samma dag jag fick den. Jag blev väldigt ledsen, kände vrede, sorg och smärta. Men inte mot bokens innehåll eller mot författarna. De har sin egen historia att berätta.

Det var många tankar och funderingar kring boken som poppade upp i mig. Och bara om det som gäller dövas rätt till teckenspråk

Jag reagerade först på Bengt Göranssons (f.d kulturminister) förord "Välvilliga förmyndare". Vilka välvilliga förmyndare? Jag vill hellre kalla dessa förmyndare för illvilliga. Jag tänker inte be om ursäkt för det ordet.

För 200 år sedan var Per Aron Borg förste initiativavtagare till dövundervisning i Sverige. Jag undrar hur det skulle se ut idag för döva om man följt Per Aron Borgs vision och hans önskan att utveckla teckenspråket i undervisningen? Skulle vi döva ha blivit bättre och duktigare med ett skapande teckenspråk? Det finns inga bevis eller belägg eftersom det har gått för lång tid.

Under dessa 200 år har döva hela tiden störts och pressats av dövlärare (hörande) och okunniga experter (bl.a. Skolöverstyrelsen) att tala perfekt, avläsa duktigt och längre fram också hörseltråna i tron att döva skulle bli en "kopia" av hörande.

Jag funderade över varför de envisades hela tiden trots att det syntes tydligt att döva fortsatte att använda sitt språk, TECKENSPRÅK, överallt, även under lektioner. Jag tror att man blundade hårt och istället lyssnade på hur rösterna lät. För det var ju så viktigt att döva skulle vara "hörande".

Tala om för mig varför döva kunde ha fått 100 möjligheter på teckenspråk men fick bara tre: talträning, avläsning och hörselträning till ingen nytta! (Hörselgraden är inte så viktigt i sammanhanget, döv eller gravt hörselskada)

Döva fick ju aldrig bli accepterade som de var. Man fick aldrig en lugn uppväxt som döv.

Nu är det dags att nedprioritera tal- och hörselträning längst ner på listan!

Vem har egentligen lärt döva teckenspråk och fått det språket bevarat och utvecklat under så lång tid?

Den 20 maj -09 föreslog den svenska regeringen att teckenspråket ska finnas med i språklagen, tillsammans med SVENSKA språket och jämföras med de fem svenska minoritetsspråken. (Beslutet trädde i kraft 090701)

HURRA! Alltid ett litet, litet steg, men egentligen borde det funnits 10-15 steg redan innan beslutet. Vem ska ta ansvaret för ekonomin OCH teckenspråkets status. Vem ska bevaka, utveckla inom alla områden, på olika nivåer...?

Visst, visst har döva fått tillbaka teckenspråket i undervisningen, detta språk som har varit förbjudet i långa mörka perio-

der. Men inte på samma sätt som Per Aron Borg önskade sig.

Hela tiden har ett damoklesvärd spökat över döva med enträgna och påtvingade tal-, hörsel- och avläsningsträningar. Just nu pågår aggressiva och ettriga informationer om CI (cochlea implantat). Teckenspråket hamnar i skymundan! Döva får inte en chans att andas lugnt och växa upp i fred som harmoniska individer. De får aldrig lov att vara döva, d.v.s. få tid att titta sig omkring i lugn och ro, få en ordentlig grund i sitt eget språk, få umgås och identifiera sig med vuxna barndomsdöva

Jag vet att påverkan från hörande föräldrar till döva barn spelar en stor roll i att det blir så här och det irriterar mig.

Jag tycker det borde finnas bättre texter i den nya lagen. Man ska precisera att döva har rätten på sin sida att få vara i fred och växa upp som de är. Föräldrar till döva barn har ju fått rätt till teckenspråk, betalt av stat/landsting. Detta efter en lång kamp av Sveriges Dövas Riksförbund (SDR). Varför inte utnyttja erbjudandet?

Nu till frågan som berörs i boken "Ankomst Manilla". Vem har ansvaret att följa teckenspråkets utveckling och hur få bättre ekonomi att driva frågan vidare...? Vem betalar, och till vilket pris, för dövas liv och dess värde?

Jag har velat stämma många personer som har orsakat all sorg och lidande som döva utstått i många, mörka år p.g.a att man förvägrat och nedvärderat vårt vackra språk, teckenspråket. Det är ju mänskligt övergrepp!

Är det universitet, TÖI*, SPSM* eller språkakademin eller någon annan myndighet som skulle ha kunskap att driva teckenspråket vidare...? Ingen av dessa myndigheter är kompetenta i dövfrågan, de kan inte heller ta ansvaret att bevaka teckenspråk som ett språk? Vem skulle kunna argumentera om ekonomiska behov för att utveckla teckenspråket, till exempel genom att ansöka till något departement?

Det är bara SDR som är bäst, kompetent och professionellt kring allt som handlar om dövas livssituation/ dövrealia, från vaggan till graven. Men SDR är ju bara en ideell organisation. De skulle fortsätta en kampanj för teckenspråk men staten tog 2,8 miljoner kronor och gav till en annan myndighet, TPB* istället.

Det är därför det behövs en sanningskommission som, med ekonomiska resurser skulle granska, utreda, ifrågasätta allt och göra det som är BÄST och mer POSITIVT för döva. Ja, varför inte resa sig upp och be om ursäkt för alla misstag som har gjorts.

Läs boken "Ankomst Manilla"! Jag vet att boken säkert väcker många känslor och upprördheter som bubblar och gör att man börjar tänka och fundera.

Jag var i alla fall tvungen att få avreagera mig genom att skriva när jag läst boken. Jag har faktiskt yttrandefrihet! Hoppas vi blir fler och fler döva som skriver och berättar om vår livshistoria!

ULLA-BELL THORIN, DÖV FÖRFATTARE TILL SEX BÖCKER

Ulla-Bell Thorin.

*TÖI – Tolk- och Översättarinstitutet
*SPSM – Specialpedagogiska skolmyndigheten
*TPB – Talboks- och punktskriftsbiblioteket

Ljust ekonomiskt läge

DET EKONOMISKA LÄGET ser mycket bra ut just nu. Det beror på att vi har fått in mycket lägerintäkter från fonder och deltagaravgifter och den ekonomiska rapporten sammanställdes innan lägerutgifterna har betalats ut. Till nästa styrelsemöte kommer styrelsen få en mera nyanserad nulägesrapport.

SDUR skickade in en fin redovisning över deras användning av medlen från Gum Anders Minnesfond och styrelsen gladdes sig över den. En påminnelse har också gått till övriga klubbar om att skicka in sina redovisningar.

Styrelsen kunde också fastställa utbetalningarna till våra ungdomsklubbar genom det så kallade bonus-systemet. Detta system bygger på hur aktiva ungdomsklubbar har varit på olika områden och deras medlemsantal. Totalt delades 27 000 kronor ut till fyra ungdomsklubbar.

INTRESSEPOLITIK. Vår utmärkelse Handbojor som detta år gick till SF Bio och dess vd Jan Bernhardsson har fortfarande inte tagits emot av SF Bio. Styrelsen kommer dock att fortsätta engagera sig i denna fråga, på olika sätt, tills SF Bio tar emot utmärkelsen.

Det kommer att bli ytterligare en resa till politikerveckan i Almedalen på Gotland nästa år, som är ett valår. Trots att det kommer att bli svårare att göra sin röst hörd under Almedalsveckan under ett valår, kommer SDU att fortsätta sitt politiska påverkansarbete,

dock under vissa andra former. Många samarbetsorganisationer kommer att hoppa på tåget, främst hoppas vi kunna samverka med Dövblind Ungdom och Unga Hörselskadade. Det finns idéer om bland annat ett stort gemensamt teckenspråkstält. Planeringen för Almedalen 2010 är på gång och vi återkommer med mer information!

LÄGERVERKSAMHET 2010. Det stora arbetet med att arrangera Nordiskt Ungdomsläger (18-30 år) nästa sommar fortsätter. Läget kommer att förläggas på Västanviks folkhögskola och beräknas samla över 125 personer från hela Norden!

Traditionen att arrangera gemensamma idrottsläger tillsammans med Svenska Dövidrottsförbundet fortsätter och vi siktar nu in oss på en repris av 2000 års succéläger på Åland.

Förhoppningsvis kan vi även erbjuda en språkresa till vår samarbetspartner New Mexico School for the Deaf nästa sommar och hålla ett annat fint samarbete vid liv. Språkresan har alltid varit mycket uppskattad och populär. Vi hoppas på samma stora intresse denna gång med!

Dessutom arrangeras det ett nordiskt juniorläger i Island, två europeiska läger för barn respektive ungdomar, bägge i Italien, och avslutningsvis ett internationellt barnläger i Venezuela. Mer information om all lägerverksamhet kommer runt årsskiftet på vår hemsida.

Sveriges Dövas
Ungdomsförbund (SDU)

Adress:
Förmansvägen 2, 6 tr
117 43 Stockholm

Fax:
08-442 14 97

Texttel. adm:
08-442 14 95

Hemsida:
www.s-d-u.se

E-post:
sdu@sdrf.se

Vice förbundsordförande:
Kristofer Carlsson

E-post:
kristofer.carlsson@sdrf.se

SMS/3G:
0763-103 443

Förbundsordförande:
Henrik Sundqvist
(bortrest hösten -09)

smått & gott

Unga informatörer-kurs

DÖVA UNGA MEDBORGARE vet att det inte är lätt att kunna argumentera eller ta plats i samhället. Vi närmar oss tillgänglighetsåret 2010. Det är fortfarande så mycket kvar innan det förväntade resultatet uppnås. Därför är det ett unikt tillfälle för er unga att gå på denna informatörkurs - så att ni får lära känna era rättigheter samt hur just du kan argumentera för dessa rättigheter. Våga inte missa detta unika tillfälle!

I början av januari 2010 kommer vi att hålla informatörkursen i tre steg på Västanviks folkhögskola i Leksand. **Helg 1:** 22-24 januari. **Helg 2:** 12-14 februari. **Helg 3:** 18-21 mars

KURSSINNEHÅLL

Steg 1 • Informatör – vad innebär det? • Dövhistoria • SDUs historia • Döva och samhälle • SDRs kampanjen • Mänskliga rättigheter

Steg 2 • Retorik • Översättning • Deafhood • Skillnaden mellan informatör och journalist? • Vad är ledskap? • Hur man förbereder sig att möta både landsting och kommun?

Steg 3 • Media • Press/dövtidning • SVT • Tecken-torget • Hur skriver man ett pressmeddelande? • Samarbetsövning • Förberedelse för redovisning inför politiker

Kursavgift (inkl. resor, logi och måltider): 300 kr per helg. **Intresseanmälan** till sdu@sdrf.se

Ny vikarierande ombudsman på SDU

Sven-Emil Karmgård.

Ett välbekant ansikte har kommit tillbaka till SDU. Så skulle man nog kunna formulera min återkomst till förbundet. Efter drygt fem år i styrelsen (april 2004-januari 2009) har jag kommit hem igen! Så känns det nästan i alla fall. Det har inte gått så lång tid sen jag sist satt vid styrelsebordet med ordförandeklubban i handen och tillsammans med styrelsen hade en beslutsfattande roll.

Nu är min roll en helt annan. Numera sitter jag på kontoret (och framför datorskärmen...!) nästan alla dagar i veckan, förutom de dagar jag har möten eller är ute och reser. Nu är jag den person som ska verkställa styrelsens beslut och arbeta mera operativt med de många och spännande frågor som ligger framför SDU.

Det är en annorlunda roll kan jag intyga, men likväldigt spännande och roligt samtidigt!

Men vem är jag då? Jag är 22 år gammal, nästan ur-stockholmare och kommer närmast från studier på juristprogrammet vid Stockholms universitet. Gillar föreningsliv, sport och TV-serier/filmer.

Eric Wranne i linbanan.

Fr.v. Eric Wranne, Daniel Greenwood (WFDYS styrelsemedlem), Malin Johansson och Julius Gasslander.

Rapport från WFDYS*-juniorläger i Norge

Nya vänner och hisnande upplevelser

*WFDYS – World Federation of the Deaf Youth Section

FÖRSTA VECKAN I AUGUSTI samlades drygt 80 personer från nästan hela världen på Ål folkhögskola i Norge. Och vad pysslade de med kan man undra? Jo det var dags för WFDYS juniorläger för ungdomar i åldrarna 13-17. Undertecknad, Malin Johansson, svensk ledare, åkte tillsammans med två svenska ungdomar, Julius Gasslander och Eric Wranne till vårt grannland i väster där Oslo var första stoppet. Därefter blev det buss i över tre timmar på slingriga vägar till Ål folkhögskola. Med på lägret var drygt 40 ungdomar, 20 ledare från andra länder, 10 norska ledare och arrangörer av lägret och även hela WFDYS:s styrelse på sju personer.

Folkhögskolan ligger högt uppe bland bergen och bjuder på en vacker utsikt över dalen nedanför – när man väl kan se den. Det var ofta dimmigt, och då såg man bara trädtopparna sticka upp på bergen ovanför oss, som i ett trolskt sagolandskap.

PROGRAMMET INNEHÖLL bland annat teambuilding, föreläsningar och workshops. Det blev även en tur till en björnpark där vi såg Norges största björn och andra nordiska djur (bland annat otroligt söta igelkottar som den svenska ledaren gärna skulle ha stoppat under tröjan och smugit med sig hem, om det inte vore för att det lilla problemet med alla de vassa taggarna...)

Lägret gästades av tre föreläsare från Australien, USA och Belgien. De pratade bland annat om Deafhood

och döva ungdomars framtid. Intressanta föreläsningar som också innehöll workshops på olika teman då ungdomarna fick sitta i grupper och diskutera sina egna tankar och åsikter. WFDYS:s styrelse hade en heldag då de berättade om sin organisation och om hur de arbetar. De visade även film och ledde diskussioner.

På området finns en inomhuspool, som var mycket populär på eftermiddagarnas fria tid! På kvällarna ansvarade olika länder tillsammans för programmet. Det blev mycket lekar, men även lite teater och filmvisningar från deltagarnas hemländer.

SISTA KVÄLLEN AVSLUTADES med en stor fest då matsalen dekorerades otroligt fint och alla var finkladda. Det serverades grillat och senare på kvällen dukades ett stort bord med godsaker upp. Det var godis och delikatesser som deltagarna tagit med sig och som var speciella för deras respektive länder.

Senare under kvällen var det dans på dansgolvet och lekar i gymnasalen. Eftersom det var sista kvällen fick ungdomarna vara vakna hela natten om de ville, de tyckte nog det var skönt att slippa ledarnas tjat om att gå och lägga sig! Den svenska ledaren gav upp och gick och la sig vid fyrtiden, så vad som hände därefter får ni luska ut på annat håll...

MALIN JOHANSSON

▶ Spelar badminton och tennis, och försöker väl motivera lite mera emellan också, för att stilla mitt samvete... Även förtjust i bilar och motorcyklar, men desto mera kär för mig är min, numera stora, familj med sambon i spetsen och mitt lilla syskonbarn som senaste tillskott!

Är det något ni vill påpeka eller diskutera om inom SDU:s intressepolitiska verksamhet (någoting helt annat går väl an också...), är det bara att ringa eller mejla mig. Det roligaste med SDU är nämligen att få bra input och goda idéer från er medlemmar!

SVEN-EMIL KARMGÅRD
INTRASSEPOLITISK OMBUDSMAN

Konferens för anslutna ungdomsklubbar

HELGEN 4-6 DECEMBER 2009 träffas styrelserepresentanter från våra ungdomsklubbar på Västanviks folkhögskola i Leksand för diskussion och utbyte av idéer. Syftet med helgen är att ungdomsklubbarnas styrelsemedlemmar får chans att se utvecklings- och samarbetsmöjligheter med andra verksamma ungdomsklubbar och SDU.

Läs mer om ungdomskonferensen på vår hemsida: www.s-d-u.se

FOTO: MATS RÖNNBLAD, DALA-DEMOKRATEN

Fr.v.Barbro Frohm, Västanviks folkhögskola, uppvaktande Anki Gullback från Leksands Folkhögskola samt Gunilla Kolm, Västanviks folkhögskola.

Uppvaktningar och glada återseenden när Västanvik fyllde 40 år

1969 var temat när gamla elever samlades till återträff på Västanviks folkhögskola den 5 september.

Skolan hade öppet hus på eftermiddagen och allmänheten kunde gå runt och se sig om i lokalerna och beundra den prisbelönta trädgården "Gröna Rum".

Uppvaktningar med tal och blommor blev det också. Bl.a. av Anki Gullback från Leksands folkhögskola samt kommunalrådet Lars Erik Jansson.

Framåt kvällen bjöds festdeltagarna på grillparty och eldshow. Man hade också ett speakers corner för den som t.ex. hade gamla minnen att berätta. De som ville ta sig en riktig nostalgitripp kunde övernatta på madrass i sovsal.

Allmänheten fick en rundvandring i prisbelönta "Gröna rum".

ANNONSER

Transportbilar

Årets dövkultur fototävling

FOTOTÄVLING!

Temat är teckenspråkiga människor i vardagliga situationer. Motivet ska vara rörelse, typ aktiviteter som, kultur, sport, i naturen m.m..

- 1:a plats: 1 300 kronor, presentkort från Netonnet
- 2:a plats: 700 kronor, presentkort från Netonnet
- 3:e plats: 400 kronor, presentkort från Netonnet
- Publikpris: 200 kronor, presentkort från Netonnet

Bidrag kan skickas in till och med fredagen 26 oktober 2009.

TÄVLINGSREGLER:

En person får tävla med max med TRE jpeg-bilder (kan inlämnas digitalt, på CD-rom och fotopapper).

Digitalt format ska vara längst 800 pixlar och max 3 000 pixlar.

Fotopapper ska vara A4 eller A3 storlek.

Bilder får redigeras vad gäller färg/svartvitt, färgjusteringar, beskärningar, tonredigerade bilder i bildbehandlingsprogram.

Inget bildmontage dvs. inklipta föremål och objekt.

Bilderna ska vara anonyma dvs. ange ej fotografens namn på fotot. Det ska vara rättvist fram till omröstningen.

En kort förklarande bildtext ska bifogas, t.ex. på post-it eller i annan skriftlig form. Om du inte gör någon förklaring, plockas bilden/erna bort från tävlingen!

Deltagare ska intyga att materialet är deras eget och att de inte brutit mot upphovsrätten, dvs. ej andras material.

Deltagare ska kunna visa att alla personer som avbildats har givit sitt medgivande skriftligen att synas i detta sammanhang.

Vid misstanke om fusk har vi rätt att plocka bort bilder av fototävlingen.

Prisutdelning i fototävlingen kommer att ske på Pustervik i Göteborg, den 14 november 2009.

Göteborgs Dövas Förening förbehåller sig rätten att publicera och reproducera bidragen. Både i elektronisk och tryckt form.

Ersättning utgår inte till fotograf.

Juryns beslut går inte att överklaga.

Tävlingsjuryn består av representanter från Dövas Tidning (SDR), Auris (HRF) och DHB Dialog (DHB)

Både digitala bilder på CD-rom OCH fotopapper skickas via posten till:

Göteborgs Dövas Förening
att. Margo Csizik
Järntorget 8, 413 04 Göteborg

Frågor eller oklarheter, mejlas till margo@gdf.nu

Hösttankar

om hörande och döva

Det är väl som Benjamin Franklin sa en gång: "Alla vill leva länge men ingen vill bli gammal." Ålderdomen har aldrig haft något gott rykte och allra minst i vår egen tid som är känd för att sätta ett högt värde på ungdom och ett mycket lägre på ålderdomen. Att ålderdomen värderas lågt kan förstås ha sina mycket naturliga orsaker. Det är då krämporna brukar sätta in och det börjar ta lite längre tid att lära sig nya saker. Minnet är kanske inte heller som det en gång varit. Och man behöver inte vara något matematiskt snille för att räkna ut att den som varit med länge har mindre tid kvar. "Jag går mot döden, var jag går", som det står i den gamla psalmen.

Redan Egill Skalla-Grimsson, den gamle vikingen som också var sin tids främste poet, visste ju av egen erfarenhet hur det kunde vara. Efternamnet hade han fått därför att han, liksom sin far, hade blivit skallig redan i ungdomen men det var inte därför han såg så dystert på sin egen ålderdom. Han hade också blivit "styvbent och tungför" och både syn och hörsel hade blivit sämre:

Huvudet runkar,
jämt faller jag kull,
slak hänger var lem,
och hörseln är borta.

Den sista raden i dikten har ju sitt särskilda intresse för oss eftersom Egills lyriska självporträtt är den äldsta litterära beskrivning vi har av en människa med ålderdomsdövhets, presbycusis. Den skrev Egill någon gång på 900-talet och Egill Skalla-Grimssons saga kan fortfarande läsas med behållning.

Sonja Åkesson, som dog 1977, är i högsta grad en författare från vår egen tid – men inte tycks det ha blivit så mycket roligare att bli gammal under de tusen år som gått efter Egills klagan. Men Sonja Åkesson kan vara ganska rolig även när hon skriver om eländet. Det beror väl delvis på den "dansande" versen i hennes dikt, hon har kallat den en tango:

Inte är det roligt att bli gammal och sliten
inte är det roligt av tiden bli biten

inte är det roligt bli såsig och dabbig
inte är det roligt bli krasslig och skrabbig
inte är det roligt att Gunnar är dö
inte blir det roligt att stå i långvårdskö...

Ja, det finns fem verser till i samma stil i Sonja Åkessons "Inte är det roligt att bli gammal-tango" men det får räcka med den här. Någon måtta på eländet får det väl ändå lov att vara?

Att hörseln ofta avtar med stigande ålder har man ju vetat länge och många hörande människor har uppfattat det som en "tröskel", ett steg på vägen mot ålderdomen när de inte längre kan höra syrsor och cikador. Syrsor och cikador är båda kända för att låta högt fast de använder lite olika teknik för att göra det. I båda fallen är det hanarna som låter. Syrsorna "visslar" genom att gnida täckvingarna mot varandra och cikadorna sjunger med hjälp av ett vibrerande membran på buksidan. Många hörande har också talat om sin sorg när fågelsången "tystnat". Hörselskadades Riksförbund hade för ett antal år sedan en kampanj med en bild på en fågel med ett snöre runt näbben.

Det fanns för inte så länge sedan en fin poet, som hette Stig Sjödin. Han fick lära sig mycket om vad som kan hända en människa "på ålderns höst". Han drabbades av en svårartad lungcancer, resultatet av 52 års rökande, och dog 1993. Han har skrivit starkt och gripande om sin sista tid i livet i en bok som heter Läkebok, nedresa, men redan 1970 hade han i en dikt med titeln Att höra kommenterat sin avtagande hörsel så här:

Visst blir jag dövare med åren,
cikadan flyr i ulligt mörker
och fågelsången svalnar.

Om bofinkars "kvitter" och ugglors "hoande" vet den, som är född döv, av naturliga skäl ingenting. Jag, som "bara" hunnit vara döv i drygt trettio år, minns väl på ett ungefär hur det kunde låta när småfåglar kvittrade och pep i buskarna men fågelsången var aldrig viktig för mig. Jag minns att den kunde vara ganska störande när jag i yngre dagar ibland satt vid skrivmaskinen på verandan i sommarhuset och försökte få ihop en eller annan artikel.

Lommens ensamma rop, som jag ibland hörde som barn vid strövtåg i min hemtrakts mörka skogar, minns jag bättre och med större saknad. Det hade en sorts kuslig klang, som talade till fantasin. En uppslagsbok beskriver det som "en rik repertoar av höga rop, vibrerande skrik och ylanden" – och det är så jag fortfarande kan minnas det, som en hälsning från saga och hedendom. Man kan väl inte påstå att det var vackert i vanlig mening och jag har aldrig hört någon tala om lommens rop som "sång" – man kan minnas det med saknad i alla fall.

Ja, så där kan man sitta och fundera "på sin ålders höst", när fågelsången tystnat sedan länge och jag tror att det också kan ha något viktigt att säga om samlivet mellan hörande och döva. Vi tror kanske att vi delar samma upplevelse när vi tillsammans tar en promenad i skogen.

Som döv kan jag kanske uppleva ro och stillhet, ett slags vila, under promenaden. Med lite tur kan vinden, som sätter trädens grenar i rörelse, till och med ge mig en känsla, en förnimmelse av musik. Jag vet att andra döva upplevt det på samma sätt. Författaren David Wright, som blev döv vid sju års ålder, citerar och håller med en engelsk poet, William Wordsworth, som på 1800-talet skrev om "vajande grenars milda musik för ögat".

Mitt hörande sällskap i skogen upplever kanske något helt annat. Kanske hör hon fågelsång och känner sig glad och berikad av det men risken finns ju också att hon hör något helt annat, något som hon gärna skulle vilja slippa höra. Från en gård i närheten hör hon kanske ljudet av en högljudd gräsklippare. Lite längre fram har någon gått lös på träden med en rytande motorsåg. Från en strand intill kommer ljudet från en radio med dunkande musik på hög nivå och motorvrål från en skoter ute på vattnet.

Så olika kan det vara. Den stillhet jag känner, känner inte hon. Min oförmåga att höra och njuta av fågelsången har blivit en fördel, ett privilegium. Vi går sida vid sida på samma stig i skogen – men vi går i skilda världar.

BO ANDERSSON

Fem fick Kruthmedaljen vid 2009 års kongress

Kruthmedalj nr 20 BEATA LUNDSTRÖM

Beata Lundström fick Kruth-medalj nr 20 "för hennes stora insatser för döva, teckenspråket och attitydförändringar".

Hon började arbeta hos SDR 1971, först som redaktör för SDR-Kontakt, nuvarande Dövas Tidning, och sedan som informationssekreterare. Beata medverkade till att döva började utbildas till hemsamarter åt döva pensionärer och skrev underlaget till

avsnittet inför betänkandet "Kultur åt alla" som ledde till att Riksteatern fick en fast teckenspråkig ensemble, Tyst Teater.

Beata Lundström har också skrivit boken "Den gemensamma kraften" som utkom i samband med SDR:s 75årsjubileum 1997.

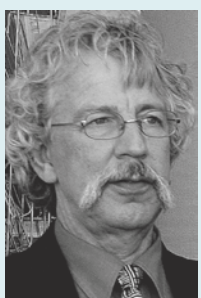
Beata Lundström tilldelas Kruthmedalj nr 20 för sina stora insatser för döva, teckenspråket och attitydförändringar.

Kruthmedalj nr 21 KRISTINA SVARTHOLM

Kristina Svartholm blev fil doktor i Nordiska språk 1978 och var därefter verksam som lärare och forskare vid Stockholms universitet. 1981 gavs den första kursen i svenska på teckenspråk för döva studenter. 1998 utnämndes Kristina till professor i Svenska som andra språk för döva. Utnämningen innebar ett vetenskapligt erkännande av dövas behov av tvåspråkighet. Därefter har kurserna

utvecklats och man kan nu läsa svenska som andraspråk ända upp till doktorexamen. Kristina Svartholm är en internationellt mycket respekterad forskare, som med stort engagemang verkar för teckenspråk och tvåspråkighet inom dövundervisningen. Hon har varit inbjuden som talare på konferenser världen över och hon anlitas också som expert av WFD. Kristina Svartholm tilldelas Kruthmedalj nr 21 för sina insatser.

Kruthmedalj nr 22 GUM ANDERS ANDERSSON

I mer än 30 år vigde Gum Anders Andersson sitt liv åt dövrörelsen. Han började som ung förnyare hos Sveriges Dövas Ungdomsförbund 1976 och var ungdomskonsulent 1978-1985. I november 1986 valdes han till förbundsordförande i SDR och var det fram till 1992. Gum Anders brann inte bara för SDR utan lika mycket och kanske ännu mer för Västanviks Folkhögskola, i vars styrelse han suttit i många år.

Gum Anders var aktiv i SDR:s biståndsarbete och i SHIA, som vice ordförande i styrelsen. Han blev också den första döva förtroendevalda politikern i Sverige. Gum Anders var med och startade SDR:s videoavdelning 1986, och var också dess chef en tid. Senare blev han invald i styrelsen för Dövas TV och hans engagemang i det som idag är SVT Teckenspråk har varit stort.

Tillgänglighet genom teckenspråk, genom hela livet, på alla nivåer och i alla sammanhang, nationellt och internationellt, var Anders ledstjärna och övertygelse. Gum Anders avled den 1 april 2008 efter en tids sjukdom.

Gum Anders Andersson tilldelas postumt Kruthmedalj nr 22 för sina mångåriga och betydelsefulla insatser för döva.

Kruthmedalj nr 23 CHRISTER DEGSSELL

När Christer Degsell blev pappa till en döv pojke 1970, uppstod ett behov och en anknytning till vad som då kallades dövas teckenspråk. Han engagerade sig intressepolitiskt för döva barns tillgång till teckenspråk, i den dåvarande föräldraföreningen för hörselskadade barn i Malmöhus län, därefter i DHB. Som expert vid Skolöverstyrelsen i början av 90-talet hade Christer Degsell uppdrag att utvärdera de

dåvarande utbildningarna av tolk för döva, dövblinda och vuxendöva, vilket resulterade i att döv- och dövblindtolkutbildningen sammanfördes till en tolkutbildning.

Christer har varit utbildningsråd vid Statens institut för handikappfrågor i skolan, sakkunnig i Utredningen om teckenspråksutbildning för föräldrar (TUFF), sakkunnig i Utredningen om bemötande av personer med funktionshinder, Expert i Lönebidragsutredningen och 2004 utsågs han till huvudsekreterare i utredningen Översyn av teckenspråkets ställning. Tack vare denna utredning har teckenspråket lagfäst i Sverige.

Christer Degsell tilldelas Kruthmedalj nr 23 för sitt viktiga och omfattande förarbete inför lagfästandet av teckenspråket

Kruthmedalj nr 24 LARS-ÅKE WIKSTRÖM

En rebell från Seskarö i Tornedalen. Så skulle man kunna beskriva Lars-Åke Wikström, även kallad Låw.

Han föddes 1943 i en tvåspråkig familj där det talades både finska och svenska. Genom detta fick han tidigt insikt i språkligt förtryck, på den tiden av finska och senare av teckenspråk.

Låw är ett välkänt namn både bland döva i Sverige men också långt utanför Sveriges gränser. Hans gärningar för teckenspråket och döva är många och stora. Det språkpolitiska arbetet kring teckenspråk och tvåspråkighet på alla nivåer och områden har varit hans huvudsakliga hjärtefrågor. Låw var en av de första döva i Sverige som tog studentexamen. Detta öppnade flera dörrar. Hans motto var "Döva kan" och "Döva vet bäst om döva". På 1970-talet initierade han dövmedvetanderörelsen i Sverige, som sen också spreds i Europa.

Låw har varit folkbildare på Västanviks folkhögskola, samt adjunkt och forskare vid Stockholms universitet. Han har suttit i SDR:s styrelse i 25 år, varav 17 år som förbundsordförande. Detta är rekord inom SDR. Han har också suttit i WFD:s (Dövas världsförbunds) styrelse i 16 år och varit aktiv i Dövas Nordiska Råds styrelse i 29 år.

Hans engagemang för döva och teckenspråket har varit stort. Låw har en enastående förmåga att engagera åhörare och tala för dövas sak och teckenspråket inför beslutsfattare och politiker. Hans pedagogik var och är lysande. Ingen politiker var oberörd efter ett möte med Låw.

Lars-Åke Wikström tilldelas Kruthmedalj nr 24 för sina mångåriga och banbrytande insatser för döva och teckenspråket, både nationellt och internationellt.

Guldtecknet för mångåriga insatser inom dövrörelsen, gick till: Nr 13 *Ulla Wittesjö*, Nr 14 *Karl-Gösta Sjöberg*, Nr 15 *Ingvar Edwall*, Nr 16 *Gunnel Linde*, Nr 17 *Teckenlådan*. **International Award** för stora internationella insatser inom dövrörelsen gick till: Nr 5 *Bengt Lindqvist*, Nr 6 *Kerstin Kjellberg*.

Rapport från förbundsstyrelsen

Arbetsfördelning och nya arbetsgrupper

RAPPORT

Dagen före Dövas Dag samlades SDRs nya styrelse i DFÖs trivsamma lokaler och restaurang Teckenbro i Örebro. Cathrine Björkstrand berömde alla frivilliga som hjälpt till att renovera lokalen, ett arbete som fortsätter när mer pengar finns.

Denna dag var det jättegod soppa och pannkaka med sylt och grädde till lunch, tillagat i det öppna köket av glad och trevlig personal. Lokalen har inrymt många olika aktiviteter, bl.a. pizzeria och biljardhall. På kvällen blev det fullt i lokalen, då Dövas Dagbesökare började anlända.

Ja, så kom då styrelsemötet igång. Det saknades en ordförandeklubba så ordförande Ragnars snusdosa fick dagen till ära fungera som sådan.

Mötet inleds med att konstatera att Mats Jonsson, som i juni valdes till vice ordförande i EUD*, har av sagt sig detta uppdrag i ett brev till EUD. Skälet är att valet inte hanterades på formellt riktigt sätt.

Den pensionsskuld som DT tidigare har skrivit om, som förväntades belasta SDR med 3,4 miljoner kr, har lyckligtvis sjunkit till 2,1 miljoner. Denna skuld ska SDR nu betala på fem år.

En arbetsgrupp bildas som ska se över kommunikationskanalerna, dvs webbplatser, FC* och Intranät. Även hur SDR i fortsättningen vill delta i administrerandet av Deafsworld tas in i diskussionerna. I arbetsgruppen ingår Ola Lundström, Göran Alfredsson, Joakim Hagelin-Adeby, samt tjänstemännen Stig Kjellberg och Helena Fremnell Ståhl.

Halvårsbokslutet presenterades och det visar ett litet minus, men inget som föranleder oro. Mer bekymmersamt är att Allmänna Arvsfonden sagt nej till flera projektansökningar, bl a Turnéprojektet och Teckenspråkskampanjen.

Teckenspråkskampanjen avslogs med motivationen att projektet låg alltför nära SDRs ordinarie verksamhet. SDR har bett att få träffa Allmänna Arvsfonden för att förklara det unika i projektet, genom att teckenspråket fått en ställning motsvarande minoritetsspråk. Vi vet att det inte räcker med en ny lag för förändra, utan det krävs ett stort påverkansarbete därtill.

Besparingar på 3,4 miljoner har gjorts genom uppsägningar, och nu bedöms det för tillfället inte behövas fler uppsägningar. 7 personer har sagts upp.

Tjänsterna generalsekreterare och intressepolitisk sekreterare återbesätts inte, utan arbetsuppgifterna fördelas, så att ordförande tar över ledningen av kansliet, Stig Kjellberg tar projektverksamhet, organisationsstöd och intressepolitisk samordning, och fortsätter som ombudsman och IT-ansvarig och Helena Fremnell Ståhl blir förbundssekreterare med område politiska kontakter, informationsansvar och presskontakter.

SDR har sagt upp ett antal kontorsrum i Västanvik, och därmed fått ner hyreskostnaden. Diskuterades också arvoden för styrelsen, och EKD (ekonomidelegationen) fick i uppdrag att se över arvoden för olika typer av uppdrag.

Styrelsen har påbörjat en fördelning av intresseområden. Syftet är att det ska finnas en huvudansvarig för varje intressepolitiskt område. Fastställd uppdelning informeras senare.

Ola Lundström utsågs till styrelsens talesman i ekonomiska frågor och blir ordförande i EKD, där också ingår Cathrine Björkstrand som ordinarie och Joakim Hagelin-Adeby som suppleant.

Britt Karmgård utsågs att ingå i FÖD, förhandlingsdelegationen.

I AU, arbetsutskottet ingår Ragnar, Britt, Ola och Cathrine. AU kommer att få en viktigare funktion än tidigare, som en konsekvens av mindre personal.

Det bildades också en organisationsutvecklingsgrupp, OG, där Britt, Cathrine och Göran Alfredsson ingår. Joakim och Ola deltar i första mötet.

Därutöver bildades en arbetsgrupp som ska titta på handlingsprogrammet, motioner, budgeten och göra en plan med prioriteringar för det fortsatta arbetet. Gruppen, som består av Ragnar, Ola och Cathrine samt tjänstemän jobbar fram till styrelsemöte 11 december, då styrelsen beslutar om verksamheten för 2010.

*EUD – European Union of the Deaf (Dövas EU)

*FC – FirstClass

Har du något att tipsa om? Kontakta redaktionen, adresser finns på sidan 2.

Objekt från Lothar Scharfs samlingar.

Fr.v. nazi-offer Gustav Klein och Fridolin Wasserkampf.

Första tyska dövuseet invigt i Frankfurt am Main

När Tyskland invigde sitt första dövuseum den 22 augusti i Frankfurt am Main, "Museum zur Geschichte der Gehörlosen und Schwerhörigen", hade jag förmånen att delta som inbjuden gäst. Detta tillsammans med över 300 andra gäster från olika dövförbund och myndigheter m.m.

Efter år av outtröttliga ansträngningar lyckades Lothar Scharf, författare till boken "Döv i Tredje Riket, slutligen få sin dröm förverkligad om ett useum som speglar dövas historia i Tyskland.

Från hela Tyskland kom bl.a. också döva nazioffer. Man hade också tänkt bjuda den välkände döve Moshe Bamberger från Israel men han kunde inte komma pga hög ålder. Han är 94 år, född i Frankfurt och bor nu på ålderdomshem i Israel. Moshe Bamberger tvingades lämna nazi-Tyskland 1935 och begav sig till Israel. Där grundade han många dövföreningar och dövförbund för judiska döva. Ännu idag har han brevkontakt med Fridolin Wasserkampf, känd huvudperson i boken "Döv i Tredje Riket".

Inledningsvis hälsades alla välkomna med dryck och bekantade oss med varandra, det blev många glada återseenden. Många av de inbjudna hade upplevt krigstiden.

Ceremonin inleddes av hörselskadade VDn för Dövas Hus, Horst Buchenauer, som höll tal om dövhistorieprojektet. Sedan visades några trevliga pjäser av döva ungdomar. Efteråt talade Lothar Scharf och tackade de äldre döva som vågat berätta om hemska tider. Utan all hjälp från äldre döva hade useet aldrig blivit verklighet.

Representanter från Frankfurts Stad höll anförande om hur viktigt det är att dövas historia blir synlig. Och några av de döva gästerna, som i början beundrat nazi-ideologin och sedan kände sig lurade för att de blev tvingade att bli steriliserade, vågade visa bilder och berätta. Vi fick alla gåshud av deras berättelser.

Jag fick en pratstund med Lothar Scharf och frågade bl.a. varför det är viktigt med ett dövuseum. "Det är viktigt för att man inte ska glömma vad som hände under nazitiden och för det absolut aldrig ska kunna upprepas i framtiden", svarade han. Till sist hälsade han alla mycket välkomna till Frankfurt och till dövuseet.

TEXT OCH FOTO: HAUKE HAGEDORN

Boken "Rättlös, försvarslös, döv och stum – döva judar under hakkorsets tecken 1933 – 1945" kan beställas hos bokförlaget Recito <http://www.litenupplaga.se/>

Lothar Scharf, initiativtagare till dövuseet i Frankfurt.

*Museum för dövas och hörselskadades historia

Gallaudet University får ny rektor

Det världskända universitetet för teckenspråkiga, Gallaudet University i Washington DC, har offentliggjort fyra rektorkandidater.

Någon av dem ska ersätta den nuvarande rektorn, Robert Davila, som avgår i december, skriver Washington Post. Alla fyra är döva och kan teckenspråk. En av dem är kvinna. Alla arbetar numera i universitets- eller skolväsendet. Styrelsen tar ett beslut om vem av dem som får jobbet i oktober. Den nya rektorn börjar den 1 januari 2010.

Just rektorsutnämningen har varit kantad av problem vid universitetet tidigare. När den popu-

lära första döva rektorn, I. King Jordan, slutade 2006, valdes Jane K. Fernandes in som hans efterträdare. Studenter protesterade mot henne. Enligt Fernandes var det för att hon växte upp bland hörande och inte lärde sig teckenspråk förrän hon var i 20-årsåldern. Studenter sa att andra skäl låg bakom, bland annat att sökprocessen inte var tillräckligt trovärdig.

Protesterna skapade upplopp. Över 100 studenter arresterades. Det ledde till att den tilltänkta rektorn avgick. Robert Davila ryckte in som en tillfällig lösning och sedan som en permanent sådan.

Hon blev landets andra döva diakon

Camilla Jansson från Skövde blev Sveriges andra döva diakon. Hon invigdes den 30 augusti i Göteborg, skriver Kyrkans tidning. Förutom diakonutbildningen har hon studerat sociologi, religionsvetenskap och ungdomskultur, bland annat. Två områden hon känner extra starkt för är självvård och ideellt engagemang. Camilla Jansson ska arbeta i Göteborgs stift. Eva Ozolins är den första. Hon arbetar i Stockholms stift. Och för ett par år sedan vigdes Sveriges första döva präst, Johan Selin.

Har du något att tipsa om? Kontakta redaktionen, adresser finns på sidan 2.

Nordiska pensionärsträffen i Castbergsgård i Danmark

Söndag 9 augusti var vi 54 nordiska pensionärer som anlände till Danmarks dövas folkhögskola Castbergsgård och en vecka med utflykter, föredrag och olika aktiviteter.

Vi var 16 danskar, 12 svenskar, 15 finländare, fem norrmän och fem islänningar samt en deltagare från USA.

På kvällen berättade Thyra Frank om sin verksamhet på pensionärshemmet Lotte – ett stort hus i Fredensberg där hon har skapat ett tryggt hem för 23 äldre inneboende. Hennes ledstjärna är att de äldre ska känna sig fria att leva som vanligt. Vill man ha vin till maten är det okey. Personalen ska vara lyhörda för de äldres önskemål om bemötande och behandling. Vid slutskedet i livet finns alltid någon som vakar. Verksamheten går med vinst, som varje år används till en resa till något land i Sydeuropa. Ifjol blev det Rhodos i 14 dagar. Personalen följde med. Thyra Frank har fått pris för sitt ledarskap – "Ledare med stort hjärta".

Måndag 10 augusti inleddes med olika aktiviteter, bl.a. glasarbete inkl. målning, orientering och papperskollage.

På kvällen föreläste Vilhjalmar G. Vilhjalmsen från Island om hur man gör om jeeper, för att kunna köra äventyrsfärder i vildmarken under alla årstider. Man har satt på nya hjul i olika storlekar. Det största var en och en halvmeter i diameter. Ingen får åka ensam ut i vildmarken utan en karavan med flera jeeper i följe. Det kommer folk från när och fjärran för att pröva på äventyret. Han avslutade med att berätta om Island och vad man kan få uppleva som turist runt hela ön.

Tisdag 11 augusti gjorde vi en heldagsutflykt. Först åkte vi till Fredericia där vi besökte Ullerupshus äldreboende. Där bor äldre döva från hela Jylland och även från andra län. Styrelseordförande Elle Karup berättade om byggnaden som är från 1960-talet och de förändringar som gjorts under åren, bl.a. en stor om- och tillbyggnad för totalt 60 miljoner danska kronor. Idag bor där ca 60 pensionärer, varav 20 som behöver vård och ligger på sjukavdelningen. De övriga bor i egna lägenheter. I huset finns restaurang och olika aktiviteter bl.a. slöjdtterapi, sjukgymnastik, sällskapsrum m.fl.

Vi fortsatte färden till "Den historiske Miniby" i Madsby-Parken. Den började byggas 1983 och man bygger fortfarande nya hus i miniatyr. Allt görs av frivilliga pensionärer. På minibyns tomt låg en gång i tiden dövskolan. Hermundur Zachariassen från Färöarna, en av deltagarna, berättade att han gick på den dövskolan. Den revs år 1960. En ny dövskola byggdes under 1950-talet.

På kvällen föreläste Jörgen "Rødtop" Nielsen om Carl Becker, en döv man som växte upp i Köpenhamn och gick i Kastelvejs dövskola. Han var en mycket driftig man och en av initiativtagarna till Nordiska dövas kongress i Köpenhamn 1907 i samband med att man firade 100-årsjubileum av dövundervisningen i Danmark.

Onsdag 12 augusti lyssnade vi hela förmiddagen på ett föredrag om ett kloster i Öm. En kvinnlig arkeolog berättade om klostret och munkarnas liv. År 1172 kom en grupp cisterciensermunkar till Öm. Där byggdes kloster och en stor kyrka. Reformationen 1536 blev slutet för klostret och siste munken levde fram till 1560. Allt byggmaterial revs och fördes till ett slottsbygge i Sanderborg. I dag är hela klostret en ruin. De senaste 30 åren har arkeologer grävt fram och kartlagt hur klostret såg ut vid medeltiden. På kvällen berättade "Rødtop" om dövas historia från Aristoteles 300 år före Kristus och fram till 1806 då dövundervisningen startade i Danmark, och om Peter Atke Castberg som grundade dövskolan i Köpenhamn 1807.

Torsdag 13 augusti var det dags för en heldagsutflykt och vi besökte först klosterruinerna i Öm och klostrets museum. Vi såg några gravplatser med uppmurade skelettreliiefer som kan ses genom glastrutor. Efter Öm for vi vidare till Silkeborg. Där klev vi ombord på en turistbåten Hjejlen och for ut på ån och sjön.

Ombord på båten åt vi dansk smörrebrödsbuffé. Vi såg massor av flotta hus med egen strand och lyxbåtar förtöjda. Vi stannade och drack kaffe vid en krog. Därefter fortsatte vi med bussen till Danmarks högsta berg, Himmelsberg och sedan reste vi tillbaka till Castbergsgården.

På kvällen roade vi oss med bingo. En danska fick full pott och vann en flaska Gammeldansk.

Fredag 14 augusti höll vi på med olika slags aktiviteter. På kvällen var det festmiddag med mat och drinkar. Vi bjöds på underhållning med både teater och roliga historier av oss deltagare. Varje land tackade slutligen arrangörerna på Castbergsgården med presenter. Vi från Sverige tackade med fyra glas med ljus i som ska pryda glasrummet.

De svenska deltagarna fr.v. Jean Lundberg (tolk), Inger Wänerskär, Anna-Greta Ris, Birgitta Lindau, Marianne Johansson, Ulla Wittesjö, Thyra Lindström, Janne Lundberg (tolk). Bakre raden fr.v. Willy Wänerskär, Bo Fahlén, Ingvar Edwall, Bertil Lindau, Percy Wittesjö, Siv Schölin-Fahlén.

Stående fr.v. Sivert Engdahl, Nils Åke Nordin, Bengt Åke Blomqvist. Sittande fr.v. Birgitta Ozolins, Eva Sandahl, Siv Fransson, Inga-Stina Gummesson och Anita Lyxell.

Konfirmationsträff i Lund

Den 13 juni hade 1959 års konfirmander en träff i Östervångsskolan i Lund. Vi besökte också Kulturhuset och Domkyrkan. Därefter hade vi en trevlig fest i Carlssons trädgårdsrestaurang. Nästa dag var vi i Burlövs kyrka och hedrade Elsie Andersson.

BENGT ÅKE BLOMQVIST

Överst fr.v. Lennart Edwall, Bo Lundvall, Anders Nordell och Bo Lundgren. Nederst fr.v. Solveig Wickman, Lempi Diits, Harriet Svärd, Agneta Carlsson, Anita Hägglund, Sven Hägglund och Roine Ahlgren.

Tandläkarskräck och svartvit TV

Vi var elva klasskamrater som gick ut Manillaskolan år 1959 och den 15 augusti i år återförenades vi i skolan. Vi fick se vårt gamla klassrum där vi gick mellan 1952-1959. Lärare i a-klassen var Rut Brinkman, i b-klassen Ingeborg Klefbom fram till 1956 och därefter Göte Rendahl. I c-klassen var Gunnar Godhe lärare. Rektor var Nils Malm.

Göran Högberg öppnade för oss och vi gick runt och tittade i de olika rummen. Vi pratade mycket och skrattade åt gamla historier. Aldrig glömer vi när skolan fick TV 1954. Det var bara svartvita bilder och inte var det mycket svenska texter heller! Vi var kanske 200 elever och TV:n var bara 14 tum! Vi mindes också med fasa hur rädda vi var för tandläkaren med den hemska bormaskinen. Nu finns den inte kvar och inte heller sjukrummet med järnsångar! Mycket har förändrats under de 50 år som gått.

Efter besöket åkte vi upp till Kaknästornets restaurang där en del av oss åt grillad rödingfile med rostad färsk potatis och andra grillad kalventrecote med rostad färsk potatis. Vid mörkrets inbrott åkte vi hemåt mätta och belåtna! Kanske vi återses om 5 år igen!

Vi vill ge Göran Högberg en eloge!

HARRIET SVÄRD

Stående fr.v. Alvar Johansson, Yngve Gunnarsson, Rune Joxelius, Stig Ros och Enar Olsson. Sittande fr.v. Ulf Anlow, Svea Axelsson, Birgit Nordström, Astrid Norman, Ragnar Nilsson.

Vänersborgskonfirmander firade 60-årsjubileum på Björkö

Den 9 -10 juni träffades ett gäng konfirmander på Björkö och firade 60-årsjubileum. Vi var elever i Vänersborgsskolan mellan 1941-1949 och har faktiskt träffats vart femte år sedan examen 1949!

Årets firande började med frukost och sedan satt vi ute i solen och värmen och pratade om gamla minnen och fick oss många goda skratt. Vi åt en festlig middag på restaurangen vid hamnen med fin utsikt över havet och alla båtar. Efter middagen promenerade vi till Solhem där vi serverades kaffe och tårta. Senare på kvällen blev det ostbricka, vin och frukt.

Nästa dag åt vi frukost sedan kom fler pensionärer på besök till Björkö. Det var väldigt trevligt att träffa så många gamla bekanta. Alla fick kaffe och smörgås och vi sålde också lotter. Slutligen åkte vi hem allihop sent på eftermiddagen.

Tack för att ni kom med. Det blir ett glatt och värdefullt minne!

BIRGIT NORDSTRÖM

Bland snöleoparder, lodjur och pilgrimsfalkar

Globala Dövblinda i Västra Götaland gjorde en kulturresa i juli med buss från Nils Eriksson terminalen i Göteborg till Nordens Ark i Bohuslän. Vädret visade sig inte från sin bästa sida, det var grått o regnigt.

Vi som mött upp hade dock gott humör, regnplagg och paraply med oss.

Vi laddade upp med proteiner och kolhydrater från "Dagobertsmörgåsar" och kaffe innan vi startade den långa maratonpromenaden bland djuren.

Nordens Ark är ett stort projekt för att bevara och informera om utrotningshotade djurarter från jordens alla hörn.

Deras projekt med vitryggad hackspett har lyckats över förväntan. Flera fåglar har kunnat släppas ut i det fria för att föröka sig i frihet. De behöver gamla ihåliga träd till boplatsen för att trivas. Pilgrimsfalk, berggub, lappuggla, fjälluggla, slaguggla och både vit och svart stork fanns också.

Hovdjur som Przewalskis vildhäst, omöjlig att

tämja, har kunnat föröka sig i fångenskap, vilket är mycket ovanligt.

Snögetter och steppfår, nordamerikanska bergsgetter som kan stå på en liten hylla och äta gräset där för att sedan hoppa vidare till nästa avsats. Det är helt obegripligt hur de kan klättra i så branta berg utan att ramla ner.

Vi såg rovdjur som varg, lodjur och järv samt snöleopard.

Snöleoparden var en bjässe. Hanen väger 90 kg och honan väger 80 kg, som styr med sin två meter långa svans när den hoppar och svävar flygande. Den kan med sin tunga kropp hoppa upp till 16 meter.

Snöleoparden låg synlig i sin koja cirka 75 meter bort, slö av regnet.

Vi provade att vinka för att se dess reaktion. Jo, den blev uppmärksam, reste sig upp, sträckte på sig och tittade på oss. Sen gäspade den och la sig ner igen för att fortsätta sova.

Snöleoparden, en bjässe på 90 kilo.

Det tog några timmar att gå runt i parken. Efter promenaden träffades vi igen vid restaurangen för lunch innan hemresan till Göteborg.

Trötta men nöjda skildes vi i Göteborg och var och en åkte hem med en oförglömlig upplevelsedag i minnet.

Kung Carl XVI Gustav är beskyddare av parken samt Världsnaturfonden ger bidrag.

Många privata bidragsgivare finns som stöder parken.

KERSTIN JOHANSSON/GLOBALA DB

Globala Dövblinda Göteborg besökte Stadsmuseets utställning

"Göteborgs-Posten 150 år"

Den 5 januari 1859 stod David Felix Bonnier vid en bullrig handvevad press och höll första numret av Göteborgs-Posten i sin hand. Tidningen bestod av fyra lättlästa sidor med en tvådagars utgivning men den övergick snabbt till en sexdagars utgivning redan 1860 till cirka 1000 ex.

Detta år hade Göteborg 37 000 invånare. År 1890 hade antalet vuxit till 105 000 personer. David Felix Bonnier hade en önskan! Det var att konkurrera ut Göteborgs Handels o Sjöfarts tidning som var tre gånger så stor som GP. Han gjorde flera försök men efter tre stora bakslag gick GP i konkurs, Bonniers kapital var slut.

När den unge journalisten Harry Hjärne från tidningen Norra Skåne i början på 1900-talet kom till Göteborg fanns inte mindre än sju dagstidningar i staden.

Här fanns tidningar för vanligt folk och en för välbestäld och välutbildad överklass. Flertalet av de tidningar som utkom i Sverige för 100 år sedan är nu nedlagda.

När Harry Hjärne 1926 övertog Aktiemajoritet i den kursmässiga GP var det inte tal om några tidskrävande politiska uppdrag. Harry Hjärne lät bygga GP-huset med närhet till SJ

centralstation och transport för tidningen. Paret Hjärne bodde på 5:e våningen, nära om tidningspressarna stoppade.

Senare blev dock Harry Hjärne ledamot av Drätselkammaren och Vice Ordförande i Stadsfullmäktige I dag är det otänkbart att den ansvarige utgivaren för en stor tidning skulle ha tunga politiska uppdrag. "Tiderna förändras och vi med den" Harry Hjärne var en god ekonom, annars hade inte GP överlevt. Besöket på Stadsmuseets utställning blev en minnenas kavalkad.

- 8 Aug 1914. Första världskriget som tog slut 1918.
- 8 Maj 1945 Andra världskrigets slut.
- 27 juni 1959. Ingemar Johansson behövde inte mer än 2 minuter och 3 sekunder på sig för att bli världsmästare.
- 1 december 1977. Tuve-raset.
- 31 oktober 1998. Backabranden i Göteborg.
- 1 januari Millenniumskiftet.
- 16 juni 2004 EU toppmötet och våldsamma kravaller i Göteborg .
- 28 december 2004 Tsunami- ett ord som många aldrig hört innan naturkatastrofen i Asien som krävde hundratusentals människors liv.

Stora rubriker som säljer stora upplagor. Även annonser ökade upplagorna. Tänk att kunna köpa damskor för endast 12 kr.

Harry Hjärne var noga med punktlighet och prick klockan 03.30 skulle tidningen ut. Den kördes bland annat med båt till Asperö. Där fanns bara några få prenumeranter men snart ökade antalet och det var dags att fortsätta värva på nästa ö.

Harry Hjärne avled 1969. Därefter blev sonen Lars Hjärne chefredaktör för GP samma år. Sonsonen Peter är idag politisk chefdirektör.

Göteborgs-Posten ger idag ut 242 400 ex på vardagar och 252 200 ex på söndagar.

Harry Hjärne med hustru Annas minne gör sig dagligen påmint i göteborgarnas liv och leverne, GP och en kopp kaffe är en god start innan dagens arbete börjar.

En stilla undran dök dock upp – någon ville veta hur blev det för "Truls", paret Hjäernes trogne fyrfotade vän?

Guiden kunde inte ge svar på denna fråga men tror att Truls mår gott i sin himmel. Med detta löfte tackade Globala Dövblinda för god guidning och vandrade ut i solskenet.

GLOBALA DÖVBLINDA VÄSTRA GÖTALAND

NICLAS MARTINSSON

”Play” eller ”pause” är frågan

Att vara döv och hörselskadad har kanske aldrig varit så lätt som i dag. Jag blir allt mindre informationshandikappad. En triumf som jag glatt firar. Funktionshinder är ju något relativt – du stöter på hinder bara när omgivningen inte är tillgänglig för dig. Samtidigt kommer ständigt nya tekniska framsteg som gör att utvecklingen inte kommer alla till godo. Vidare har den senaste ingenjörskonsten fortfarande sina begränsningar.

Webb-TV ökar explosionsartat. SVT Play är ett lyxigt tevebibliotek. Likaså andra mediebolags liknande spelare där besökaren kan vraka bland programmen och styra med fjärrkontrollen. Även allt fler flygplan har video som är on demand; du bestämmer alldeles själv när och hur länge du vill se en film. Snacka om att jag kan mynta klyschan ”Tiden flyger!” när jag sitter fastklistrad vid den lilla skärmen i stolsryggen. De rörliga bilderna på internet och ombord i den luftburna maskinen är dock inte alltid min bästa vän. Långtifrån allt är textat. Rapport 19.30 är översatt. Tack för det, men Debatt, Uppdrag granskning och många andra program, då?

Att använda bästsäljaren mobilt bredband är hopplöst. USB-modemet får mig att minnas 1990-talet. ”Får jag surfa?” frågade jag pappa. ”Jo, max en timme. Du blockerar ju telefonlinjen”. Varje gång jag laddade upp en sida, såg jag hur modemets lampor blinkade. Allt gick långsamt. Mobilt bredband är inte så mycket bättre. Ett alternativ är trådlöst nätverk. Det finns dock inte överallt. Ibland måste jag också öppna plånboken om jag vill ge mig ut i cybervärlden. En surfzon kan ju ibland bara vara reserverad för vissa kunder. När får vi en nation där

vi kan få nyheter, läsa mejl och underhålla oss var och när som helst utan att solsymbolen i adressfältet behöver gå många varv tills sidan är färdigladad? Det är ju en demokratifråga.

Videochatt är en av historiens bästa uppfinningar. Tålmod är dock en dygd. Jag måste vänta tills bildkvaliteten är superb och tills användarvänligheten och surfhastigheten blir höga för alla. Sajten Bubblare.se är spännande. Du kan videochatta med andra direkt på sidan. Alltså behöver du inte ladda hem något externt program som medger möten mellan fyra ögon. Succén är ännu inte ett faktum. När kommer vi ut ur datorgarderoben på riktigt och visar våra nunor?

Självservice-inrättningar blir allt vanligare i butiker. Jag kan handla varor utan att komma i kontakt med ett enda biträde. Vad kommer att hända med oss när vi hör allt mindre ”157,50 kronor, tack!” i kassan och istället umgås mer med pekskärmen?

Den sociala interaktionen har definitivt flyttat till en annan nivå. Vi kanske får fler kvalitetssamtal istället för trötta, monotona repliker. Det är positivt.

Ett visst problem kvarstår dock: Medan alltmer otextad webb-TV läggs ut på internet och har blivit ett fenomen, får vi som är döva och hörselskadade ett nytt slags utanförskap som vi inte upplevt förut.

Hur bekämpar vi det bäst?

Genom att tala om att vi vill klicka på PLAY lika mycket som alla andra.

Vi vill ju inte hela tiden bli PAUSADE. Det räcker med att ett medium exkluderar oss: radion. Inte två medier: radion och webb-TV.

NICLAS MARTINSSON

Oskar var först ut

■ I nr 5 2009 påstod vi att basketspelaren Angel Lizana Acuno från Mexiko var den första döva deltagaren i det vanliga OS, vilket inte stämmer, påpekar Peter Niemelä, som forskat en del i dövidrottshistoria. Oskar Wetzell från Finland var debutanten. Han tävlade i simhopp 1908 och 1912. Den andra deltagaren var amerikanen Gertud Ederle. Han simmade i OS 1924. Mexikanen deltog 1948

och blev därmed den tredje. Totalt var 24 döva och hörselskadade individer med i det vanliga OS genom tiderna.

Henrik blev Hans

■ Dövblinde Henrik Norberg, som DT skrev om på sid 20 i nr 5 2009 fick oförskyllt förnamnet Hans. Han heter Henrik och inget annat. Vi beklagar misstaget.

REDAKTIONEN

Inställd clownfestival i Ukraina

■ Ännu ett exempel på hur finanskrisen drabbar döva. Den femte internationella clownfestivalen för döva skulle ha ägt rum i Kiev i oktober men ställts in på grund av för få anmälningar. Flera länder hade inte råd att resa dit, berättar arrangören för DT.

VT8882

Bildtelefoni när den är som bäst

Med Visiontechs bildtelefon VT8882 kan du lika enkelt som med en vanlig telefon nå dina nära och kära med bild, ljud och text* var de än befinner sig i världen. Ingen samtalstaxa tillkommer. Allt i ett lösning som **inte** kräver en dator. Allt du behöver ha är bredbandsuppkoppling, elektricitet och en VT8882.

Total kommunikationslösning för döva och hörselskadade.

- Bra ljud och bildkvalitet
- *Textmeddelanden till andra VT8882 användare
- Uttag för varseblivning
- Godkänd av HI

Vill du veta mer om hur du ansöker om en VT8882 som ett hjälpmedel gå in på vår hemsida:

www.vt8882.se

Amiralsgatan 20 | 211 55 Malmö | Taltel : 040-661 41 80 | Fax : 040-661 41 88
Mobil/sms/3G : 0701 44 33 77 | E-mail : mail@visiontech.se

välkommen till...

den nya tidens stormarknad!

alla dagar
8-22

Välkommen! Christer med personal

Tel. 054-777 45 00 • www.maxikarlstad.se

SDR:s egen bomullsfrotté

Mjuk härlig bomullsfrotté 500gr.

Finns i sex olika färger:
vit, marinblå, vinröd, grå, ljusblå och
vårgrön.

I storlekarna:

30x50 cm

50x70 cm

90x150 cm

Tvätt 60 grader C.

För information och beställning, se vår E-handel
på www.sdrf.se/sdr

I E-handeln: I menyn till vänster välj:

Övrig försäljning/handdukar/bomullsfrotté

Bra Miljöval

Denna frotté är av Natur-
skyddsföreningen godkänd
som BRA MILJÖVAL!

Lappen med skötselråd är
vävd med SDR:s logga på.

*Alla medlemmar i SDR får 20% rabatt på priserna.
Porto ingår i alla priser.*

Beställning:

shop@sdrf.se eller e-handel: www.sdrf.se/sdr

Taltelefon: 0247-140 65

Fax: 0247-141 35